

**GENÇ YETİŞKİN ERKEKLERDE KIRILGAN
ERKEKLİKTEN PSİKOLOJİK ŞİDDET UYGULAMAYA
GİDEN YOLLAR: BİR SERİ ARACI MODELİ TESTİ**

FATMA BUSE GÖKSU

MEF ÜNİVERSİTESİ

OCAK 2024

MEF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GENÇ YETİŞKİN ERKEKLERDE KIRILGAN
ERKEKLİKTEN PSİKOLOJİK ŞİDDET UYGULAMAYA
GİDEN YOLLAR: BİR SERİ ARACI MODEL

Fatma Buse GÖKSU

ORCID NO: 0000-0001-8557-705X

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ezgi TOPLU DEMİRTAŞ

OCAK 2024

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

İsim ve Soyisim: Fatma Buse GÖKSU

İmza:

ÖZET

GENÇ YETİŞKİN ERKEKLERDE KIRILGAN ERKEKLİKTEN PSİKOLOJİK ŞİDDET UYGULAMAYA GİDEN YOLLAR: BİR SERİ ARACI MODELİ TESTİ

Fatma Buse GÖKSU

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ezgi TOPLU DEMİRTAŞ

Ocak 2024, 68 Sayfa

Alanyazında, kırılğan erkeklik, psikolojik şiddete yönelik algı, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkileri ortaya koyan araştırmalar, Türkiye’de ve genç yetişkin erkek örnekleminde oldukça kısıtlıdır. Dolayısıyla, bu araştırma psikolojik şiddeti, kırılğan erkeklik temelinde, psikolojik şiddete yönelik algı ve bilişsel kıskançlık aracılığıyla incelemektedir. Araştırmanın örneklemini, romantik ilişki deneyimi olan 18-30 yaş arası 160 genç yetişkin erkek oluşturmaktadır. Araştırma verileri internet üzerinden sosyal medya kanalları aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin toplanması için, Kırılğan Erkeklik Ölçeği, Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği, Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formundan yararlanılmıştır. PROCESS programı kullanılarak Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Araştırma bulguları, genç yetişkin erkeklerin kırılğan erkeklik düzeyi arttıkça, psikolojik şiddete yönelik algılar ve kıskançlığın aracılığıyla psikolojik şiddet uygulama eğiliminin de arttığını ortaya koymaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazın kapsamında ele alınarak tartışılmış, bulgulara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırılğan erkeklik, psikolojik şiddete yönelik algı, kıskançlık, psikolojik şiddet uygulama, erkeklığe yönelik tehdit

Bilim Dalı Sayısal Kodu: 10907

ABSTRACT

PATHS FROM FRAGILE MASCULINITY TO THE PERPETRATION OF PSYCHOLOGICAL VIOLENCE IN YOUNG ADULT MEN: A TEST OF A SERIAL MEDIATOR MODEL

Fatma Buse GÖKSU

MA in Guidance and Psychological Counseling Program

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Ezgi TOPLU DEMİRTAŞ

January 2024, 68 Pages

In the literature, research on the relationships between fragile masculinity, perception towards psychological violence, jealousy and perpetration of psychological violence is quite limited in Turkey and in a sample of young adult men. Therefore, this study examines psychological violence on the basis of fragile masculinity, perception towards psychological violence and cognitive jealousy. The sample of the study consists of 160 young adult men between the ages of 18-30 with romantic relationship experience. The research data were collected through social media channels via an online form. The Fragile Masculinity Scale, Perceptions of Dating Violence Scale, Multidimensional Jealousy Scale and Multidimensional Emotional Abuse Scale Short Form were used to collect the data. Serial Multiple Mediating Variable Analysis was conducted using the PROCESS program. The study reveals that as the level of fragile masculinity of young adult men increases, perceptions towards psychological violence and the tendency to commit psychological violence through jealousy also increase. The findings obtained from the research were discussed within the scope of the literature and suggestions were made regarding the findings.

Keywords: Fragile masculinity, perception towards psychological violence, jealousy, psychological violence, threat to masculinity

Numeric Code of the Field: 10907

Kendini yeniden yaratan erkeklere ve direnmekten hiç vazgeçmeyen kadınlara...

TEŞEKKÜR

Çalışma süresince desteğini esirgemeyen, her zaman yol gösteren ve deneyimleriyle araştırmamı bugünlere taşıyan tez danışmanım Doç. Dr. Ezgi Toplu Demirtaş'a teşekkürlerimi sunuyorum. Cesaretiniz ve dayanışma ruhunuzla yoluma ışık oldunuz. Anlayışınız, özverili yaklaşımınız ve ilginiz için minnettarım. Sizinle çalışabilme fırsatı bulduğum için çok şanslı ve mutluyum.

Uzmanlık eğitimim boyunca desteklerini ve deneyimlerini bizden esirgemeyen, kapsayıcı olmaktan hiç vazgeçmeyen sevgili hocalarıma emeklerinden ötürü teşekkür ediyorum. Jüri savunmamda olmayı kabul ettikleri için Dr. Öğr. Üyesi Anıl Özge Yücel'e ve Dr. Öğr. Üyesi Servet Altan'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Uzmanlığa başlamam için motive eden ve bana olan güvenini hep hissettiğim sevgili hocam Görkem Önal ve desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Engin Büyüköksüz'e teşekkürlerimi iletiyorum.

Benimle hayal kuran ve hayallerimi bir adım öteye sabırla taşıyan, desteklerini hep hissettiğim Ezgi Emine Bari, Buse Kongur ve bu süreçte yanımda olan sevgili arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Bana karşı sabırlı ve sevgi dolu olmaktan hiç vazgeçmediniz. Sizler olmadan yapamazdım.

Son olarak her zaman yanımda olan ve her koşulda desteğini esirgemeyen canım aileme teşekkür ediyorum. Bana olan inancınızı hiç kaybetmediniz ve kendime olan inancımı diri tuttunuz. İyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
Araştırmanın Önemi.....	4
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Hipotezleri.....	6
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1.Toplumsal Cinsiyet	7
1.1.1.Sosyal Psikoloji Temelinde Toplumsal Cinsiyet	8
1.2. Erkeklik ve Erkeklik ile İlgili Kuramlar	9
1.2.1. Türkiye’de Erkeklik Çalışmaları.....	11
1.2.2.Kırılgan Erkeklik Kuramı	12
1.3. Şiddet	14
1.4. Psikolojik Şiddet Uygulama.....	15
1.5. Kırılgan Erkeklik ve Psikolojik Şiddet Uygulama.....	17
1.6. Psikolojik Şiddete Yönelik Algı ve Psikolojik Şiddet Uygulama.....	19
1.7. Kıskançlık	21
1.8. Kıskançlık ve Psikolojik Şiddet Uygulama	21
2. YÖNTEM	24
2.1. Araştırmanın Deseni.....	24
2.2. Araştırmanın Örneklemi	24
2.3. Veri Toplama Araçları	25
2.3.1. Demografik Form.....	25
2.3.2. Kırılgan Erkeklik Ölçeği (KEÖ)	26
2.3.3. Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği (FŞYAÖ)	27
2.3.4.Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ)	27

2.3.5. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu (ÇBDİS-KS)	28
2.4. Veri Toplama Süreci	30
2.5. Verilerin Analiz Edilmesi	31
3. BULGULAR	33
3.1. Seri Çoklu Aracılık Değişken Analizi Varsayımların Test Edilmesi.....	33
3.2. Araştırmanın İlişkilerine Dair Korelasyon Analizi	36
3.3. Genç Yetişkin Erkeklerde Kırılgan Erkeklik, Psikolojik Şiddete Yönelik Algı, Bilişsel Kıskançlık ve Psikolojik Şiddet Uygulama Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Dair Analizler.....	37
SONUÇ	43
Araştırmanın Sınırlılıkları	46
Araştırmaya ve Uygulamaya Yönelik Analizler	48
KAYNAKÇA	52
EKLER	60
A. Demografik Form.....	60
B. Kırılgan Erkeklik Ölçeği (KEÖ)	62
C. Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği (FŞYAÖ).....	64
D. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ)	66
E. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu (ÇBDİÖ-KF)	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi.....	36
Tablo 3.3.2. Doğrudan Etkiler İçin Bootstrap ve Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları.....	39
Tablo 3.3.3. Dolaylı Etkiler İçin Bootstrap Analiz Sonuçları.....	41

ŞEKİLLER LİSTESİ

Figür 3.1.1.: Doğrusallık Saçılım Grafiği.....	33
Figür 3.1.2.: Kırılgan Erkeklik Değişkeni Histogram Grafiği	34
Figür 3.1.3.: Psikolojik Şiddete Yönelik Algı Değişkeni Histogram Grafiği.....	34
Figür 3.1.4.: Bilişsel Kıskançlık Değişkeni Histogram Grafiği.....	35
Figür 3.1.5.: Psikolojik Şiddet Uygulama Değişkeni Histogram Grafiği.....	35
Figür 3.3.1.: Çoklu Arabuluculuk Modelinin İki Aracılı Değişkenli İstatiksel Diyagramı.....	37

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇBDİÖ-KF	: Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu
ÇBKÖ	: Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
FŞYAÖ	: Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği
KEÖ	: Kırılgan Erkeklik Ölçeği
LGBTİ+	: Lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve artı.
UKK	: Uluslararası Kurtarma Komitesi

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek olmaya atfedilen rolleri, kalıp yargıları anlamayı ve toplum tarafından dayatılan beklentileri kapsar. Toplumun cinsiyete yönelik beklentilerini karşılamaya çalışırken kişi, kalıp yargıları yeniden üretir (Sakallı Uğurlu, 2003). Kadınlara bağlı ve boyun eğen olmayı öğretirken, erkeklere bağımsız ve güçlü olmayı öğütler. Toplumsal cinsiyet rolleri aynı zamanda kadınlık ve erkekliğin sunulma şeklidir (Haskan Avcı, 2020). Roller sadece kadınlık ve erkekliği gösterme biçimi değil, aynı zamanda toplum içerisindeki statü belirleyici konumdadır (Eagley, 1983). Toplumsal statüler gücü (Cornell, 1995), güç hegemonyayı ve hegemonya eşitsizliği doğurur (Ridgeway ve Correll, 2004). Sözü ve gücün sahibi olan erkek, hegemonik erkek tanımını alırken (Cengiz, Tol ve Küçükural, 2004) ataerkil düzenin bir parçası haline gelir. Ataerkillik ise erkeğe doğuştan belirli haklar tanıyan, kadını kontrol etmeye çalışan, eşitsizliği yaratan ve şiddeti tetikleyebilen toplumsal bir yapı olarak açıklanabilir (Türkoğlu, 2013). Hegemonik erkeklik, ataerkil düzenin içerisinde ulaşılması gereken bir merteye gibidir, herkes ulaşamaz (Connell ve Messerschmidt, 2005). Bu sebeple erkeklik zor kazanılıp, kolayca kaybedilebilir, “*Gerçek erkekler doğmaz, yaratılırlar*” (Vandello ve diğerleri, 2008, s. 1326).

Geleneksel ataerkil bir toplum olan Türkiye’de sevecenlik, fedakârlık, narinlik gibi özellikler kadınlara atfedilirken (Sakallı-Uğurlu, Türkoğlu, Kuzlak ve Gupta, 2018), duyguları belli etmeme (Özkan ve Lajunen, 2005), sert olma gibi özellikler erkeklere atfedilmektedir (Tekkas-Kerman ve Betrus, 2019). Kadınsı davranışlar gösteren erkeklere karşı önyargı (Eslenzia ve Koç, 2016) ve toplumda kabul görmeme olasılığı artmaktadır (Tekkas-Kerman ve Betrus, 2019). Türkiye’de sünnet, cinsellik, askerlik, iş sahibi olma ve evli olma gibi aşamalara tabi olan erkeklik (Barutçu, 2013), kırılğan bir yapıya sahiptir (Türkoğlu, 2013). Kırılğan erkeklik kuramının temel önermesine göre erkeklik, kolay kazanılmayan ancak kolay kaybedilen, kesinlik taşımayan ve tehdit edildiğinde birey için stres haline gelebilen kırılğan bir yapıya sahiptir (Vandello ve diğerleri, 2008). Erkekliğine yönelik tehdit algılayan erkekler, erkeklerini kanıtlamak ister. Erkek üzerine uygulanan baskı ve iktidarı, başkasına yönlendirir ve erkekliğini koruma altına almaya çalışır (Cengiz ve diğerleri, 2004). Erkeklerin, erkekliğe yönelik algıladıkları tehdit arttıkça saldırgan davranışları da artış gösterebilir (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Türkoğlu (2019), Türkiye örneğinde kırılğan erkeklik ve şiddet ilişkisini incelediği çalışmasında, şiddet ve kadın cinayetlerinde kadın davranışlarının incelenmesinin, şiddete dair önleyicilik görevi görmediğini ifade eder. Ataerkil toplum düzenini benimseyen

erkekler, şiddeti aile içi çatışmaların çözümünde kullanılabilir bir yol olarak görmekte ve kadın üzerinde kontrol ve üstünlük kurma hakkına sahip olduğunu düşünmektedir (Al-Natour ve Gillespie, 2022). Türkiye örneğinde benzer bulgulara ulaşan Adıbelli ve Yüksel (2019), şiddetin nasıl algılandığının ve cinsiyetin toplumdaki konumunun şiddet davranışlarının artmasına sebep olabileceğini ifade etmektedir.

Şiddet psikolojik, fiziksel ve cinsel boyutuyla ele alınabilir (Krantz ve Garcia-Moreno, 2004). Alanyazında ekonomik ve siber şiddet ile ilgili çalışmalar da bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde psikolojik şiddetin, neredeyse her şiddet türüne eşlik ettiği (Krantz ve Garcia-Moreno, 2005) bilinmektedir. Psikolojik şiddet, partneri kontrol altına alma, suçlu hissettirme, aşağılama, kıskançlığı bahane ederek kısıtlama, eylemler ve tercihlerine, giyimine karışma gibi davranışları kapsar (Öztürk, Karabulut ve Sertoğlu, 2017). Pico-Alfonso (2005) araştırmasına katılan 75 kadının %97.3'ünün psikolojik şiddete maruz bırakıldığı, şiddete maruz bırakılan kadınların %48'inin ise partneriyle birlikte yaşamaya devam ettiği sonucuna ulaşmıştır. Çanakkale örneğinde 65 yaş üzeri 1230 katılımcıyla geliştirilen araştırmada, katılımcıların %23.52'si psikolojik olmak üzere %28.5'i hayatları boyunca en az 1 şiddet türüne, %34.2'si ise yılda en az bir kez şiddete maruz bırakılmıştır. Erkek katılımcıların ise %43.3'ü son bir senede eşlerine şiddet uyguladığını ifade etmiştir (Gürsoy ve Kara, 2019). Üniversite öğrencileriyle Türkiye'de yapılan bir araştırmada kadınların %73'ünün psikolojik şiddete maruz bırakıldığı, erkeklerin %78'inin ise şiddet uyguladığı bulunmuştur (Toplu-Demirtaş ve Sümer, 2022). Alanyazın ele alındığında psikolojik şiddetin yaş ve eğitim düzeyi fark etmeksizin yaygın bir sorun olduğu görülmektedir. Psikolojik şiddete maruz bırakılan kişi travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon yaşayabilir (Eshelman ve Levendosky, 2012; Ruiz-Perez ve Plazaola-Castano, 2005; Taft ve diğerleri, 2006). Psikolojik şiddete maruz bırakılmayan kişilere oranla daha fazla kendine zarar verme riski taşırlar (Tiwari ve diğerleri, 2007).

Fiziksel şiddet, diğer şiddet türlerine kıyasla daha ciddiye alınsa da (Hamby ve Jackson, 2010) daha önce belirtildiği üzere psikolojik şiddetin neredeyse tüm şiddet türlerine eşlik ettiği bilinmektedir. Psikolojik şiddet kişiyi, diğer şiddet türleri kadar olumsuz etkilemekte ve şiddete maruz bırakılanın yaşadığı psikolojik rahatsızlıklar, şiddetin türüne göre değişiklik göstermemektedir (Pico-Alfonso ve diğerleri, 2006). Erkekler ise şiddet davranışlarını ve psikolojik şiddeti kadınlara göre daha az istismar edici bulmaktadır (Dardis, Edwards, Kelley ve Gidycz, 2017; Toplu-Demirtaş, Öztumur ve Fincham, 2020). Psikolojik şiddeti daha az

istismar edici ve daha kabul edilebilir (Masci ve Sanderson, 2017) bulan erkekler, şiddet uygulama davranışlarını da azımsama eğilimindedir (Delgado-Alvarez, Aranda ve Huerto, 2015). Özellikle kıskançlık gibi tetikleyici durumlarda uygulanan şiddet, erkekler tarafından daha kabul edilebilir bulunmaktadır (Wilson ve Smirles, 2022).

Şiddete yönelik algının, şiddet uygulama ile ilişkili olabileceği (Adıbelli ve Yüksel, 2019) düşünüldüğünde, şiddet algılarını tetikleyen bir diğer unsurun kıskançlık olduğu gözlemlenmiştir. Bir başkasının varlığına ya da ihtimaline yönelik algılanan tehdit (White, 1981) olarak açıklanan kıskançlık, davranışsal, duygusal ve bilişsel boyutlarıyla incelenmiştir. Bilişsel kıskançlık, partnerin başka bir kişiyle kurduğu ya da kurabileceği yakınlıklara dair şüphelerle (Preffier ve Wong, 1989) ele alınır. Bu araştırmada kıskançlık, bilişsel kıskançlık boyutunda incelenmiştir.

Şiddete yönelik algı kıskançlık ile ilişkilidir. Kıskançlığın tetikleyici olduğu durumlarda kıskançlık, sevgi davranışı olarak (Puente ve Cohen, 2003) algılanabilir, kıskançlık özellikle erkekler tarafından şiddet davranışı olarak görülmeyebilir (Sünetçi ve diğerleri, 2016). Psikolojik şiddetin daha az istismar edici olduğuna dair algı (Dardis ve diğerleri, 2017), psikolojik şiddet uygulama ile ilişkili olan kıskançlık (Kasian ve Painter, 1992) davranışını etkileyebilir. Kıskançlık bahane edilerek kişinin partneri tarafından psikolojik şiddete maruz bırakıldığı bilinmektedir (Öztürk ve diğerleri, 2017). Partnerin başka biriyle görüştüğüne, başka birinden etkilediğine dair şüpheler, partneri kısıtlama, tehdit, suçlama, hayatına müdahale ve kontrol etme gibi davranışları tetikleyebilir. Ataerkil toplum düzenini benimseyen erkekler, şiddeti aile içi çatışmaların çözümünde kullanılabilir bir yol olarak görmekte ve kadın üzerinde kontrol ve üstünlük kurma hakkına sahip olduğunu düşünmektedir (Al-Natour ve Gillespie, 2022).

Şiddetin kabulünde namus, önemli bir rol oynamakta ve şiddeti meşrulaştırmaktadır (Ceylan, 2016). Türkiye’de yapılan bir çalışmada (Kocacık, Kutlar ve Erselcan, 2017) şiddete maruz bırakılan kadınların şiddet faillerinin %89’unun eşleri olduğunu ifade eden kadınlar, şiddete maruz bırakılma sebeplerini namus ve kıskançlık olarak görmektedir. Namus ve kıskançlık erkek tarafından erkekliğe yönelik tehdit olarak algılanabilir (Türkoğlu, 2019). Erkekliğine yönelik tehdit algılayan erkek, daha saldırgan davranışlar (Bosson ve diğerleri, 2009) sergileyebilir. Şiddetin nasıl algılandığı ve cinsiyetin toplumdaki konumu, şiddet davranışlarının artmasına sebep olabilir (Adıgüzel ve Yüksel,

2019). Kırılgan erkeklik düzeyi artan erkek, şiddeti daha az ciddiye alma/meşrulaştırma eğilimi gösterebilir ve dolayısıyla kıskançlık gibi tetikleyici durumlarda kişi psikolojik şiddet uygulama eğilimi gösterebilir. Bu önerme araştırmanın amacını da ortaya koymaktadır.

Türkoğlu (2013) kırılgan erkeklik ölçeğini geliştirdiği araştırmasında kadınsılıktan uzak durmak, aile reisi statüsü gibi normların erkeklerine yönelik algıladıkları tehdidi şekillendirdiğini ve psikolojik şiddete yönelik algılarına etki ettiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla şiddete yönelik tutumları, şiddet uygulama davranışlarını etkilemiştir. Erkekliğe yönelik oluşturulan kalıp yargıların içselleştirilmesinin, sürekli kazanılmaya çalışılan erkeklik statüsünün kişinin şiddete yönelik algısını ve şiddet uygulama davranışlarını etkilediği alanyazında dolaylı olarak gözlemlenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Alanyazında kırılgan erkeklik ve şiddete yönelik araştırmalara rastlansa da şiddetin saldırganlık ve fiziksel/cinsel şiddet boyutuna odaklandığı gözlemlenmiştir. Psikolojik şiddet uygulama eğilimlerinde erkekliğe yönelik duyulan kaygının etkisini inceleyen araştırmaların görece azlığı bu araştırmanın önemini vurgulamaktadır. Ülkemizde ise toplumsal cinsiyet ve şiddete dair araştırmaların artması, erkekliğe yönelik çalışmaların da artmasının önünün açmaktadır.

Şiddet, ilişkisi içerisinde veya öncesinde şiddete maruz bırakılmak kişide stres, travma sonrası stres bozukluğu, yeme bozuklukları ve tedavi amaçlı psikiyatrik ilaç kullanımına yol açabilmektedir (Eshelman ve Levendosky, 2012; Kaura ve Lohman, 2007; Meekers ve diğerleri, 2013; Romito ve diğerleri, 2005). Romito ve diğerleri (2005) yaptıkları araştırmada şiddete maruz bırakılan kadınların, şiddete maruz bırakılmayan kadınlara oranla daha fazla psikiyatrik ilaç kullandığını, stres seviyelerinin daha yüksek olduğunu ve psikolojik sağlıklarını daha olumsuz algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Eshelman ve Levendosky'nin (2012) çalışmasında ise fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddetine maruz bırakılan katılımcılarda depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu semptomları gözlenmiştir. Araştırmada dikkat çeken bir diğer nokta psikolojik şiddetin eşlik ettiği durumlarda semptomların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmasıdır.

Genç yetişkin erkeklerde (18-30 yaş) kırılğan erkeklik, psikolojik şiddete yönelik algı, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki muhtemel ilişkileri incelemeyi amaçlayan bu araştırmanın önleyici müdahale geliştirmek açısından önemli olabileceği düşünülmektedir. Alanyazında yakın ilişkilerde şiddete yönelik çalışmalar giderek artmaktadır ancak Türkiye’de yapılan araştırmaların yoğunluğunun şiddete maruz bırakılmaya yönelik olması bu alanın sınırlılığını ortaya koymaktadır. Şiddete maruz bırakılanın davranışlarına yönelik yapılan çalışmaların şiddet uygulama davranışları için önleyici olmadığı gözlenmektedir. Dolayısıyla yapılan çalışma şiddete maruz bırakılana değil, şiddet failini ve davranışlarını ön görmeye yönelik geliştirilmiştir. Yapılan araştırmaların sınırlılığı göz önünde alındığında bu araştırmanın geliştirilecek diğer çalışmalar açısından önemli olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, genç yetişkin erkeklerde, kırılğan erkeklik, psikolojik şiddete yönelik algı, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki muhtemel ilişkileri incelemektir. Toplumsal cinsiyet perspektifinden kurgulanan bu araştırma, toplum tarafından dayatılan cinsiyet rolleri beklentilerini gerçekleştirmeye çalışmanın genç yetişkin erkeklerde yaratabileceği stres üzerine odaklanmaktadır. Kırılğan erkeklige sahip olan erkeklerin, şiddeti meşrulaştırmaya yönelik algılarının, kıskançlık gibi tetikleyici durumlarda artabileceği ve bunun da psikolojik şiddet uygulamaya yönelik eğilimlerinin arttıracağı hipotezi üzerinde durulmuştur. İlk ve öncelikli amaç, bağımsız (kırılğan erkeklik), bağımlı (psikolojik şiddet uygulama) ve 2 aracı değişken (psikolojik şiddete yönelik algı, kıskançlık) arasındaki muhtemel ilişkinin incelemesidir.

Alanyazın incelendiğinde psikolojik şiddete ve kadına yönelik şiddete dair araştırmaların giderek yaygınlaştığı fark edilmektedir. Ancak bu araştırmaların çoğunluğunun şiddete maruz bırakılan üzerine olduğu, şiddeti önlemeye yönelik çalışmaların fiziksel ve cinsel şiddete yönelik tasarlandığı görülmektedir. Şiddet failine ve şiddetin psikolojik boyutuna yönelik yapılacak araştırmaların yaygınlaşmasının, şiddete karşı önleyici müdahaleler geliştirmek açısından önemli olduğu düşünülmekte (Flood 2015; Proje Ne Var Ne Yok, 2017; Uluslararası Kurtarma Komitesi, 2014) ve bu, araştırmanın ikinci amacını oluşturmaktadır. Psikolojik şiddet diğer şiddet türlerine eşlik eden (Krantz ve Garcia-Moreno, 2005) ve maruz kalan kişinin depresyon, travma sonrası stres bozukluğu yaşayabildiği (Eshelman ve Levendosky, 2012; Ruiz-Perez ve Plazaola-Castano, 2005; Taft ve diğerleri, 2006) ciddi bir

sorundur. Şiddetin psikolojik boyutunu ele alan çalışmaların azlığı göz önünde bulundurulduğunda, araştırma bulgularının önemli olabileceği düşünülmektedir. Şiddete yönelik önleyici çalışmalar incelendiğinde; toplumsal cinsiyete yönelik algıların dönüştürülmesinin, erkek ve erkek çocuklarına verilecek eğitimlerin şiddeti önlemede etkili olduğu görülmekte (Fulu, Wilson ve Lang, 2014), yakın ilişkilerde şiddete yönelik tedavi gören erkeklerin, şiddet davranışı gösterme eğilimlerinin azaldığı bilinmektedir (Crossman, Stith ve Bender, 1990). Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet temelli şiddeti ele alınmıştır. Araştırma bulgularının sonraki araştırmaları ve geliştirilebilecek önleyici programları desteklemesi amaçlanmıştır. Geleneksel toplum yapısına sahip ve erkeksi cinsiyet rollerinin benimsenme oranının giderek arttığı (Özkan ve Lajunen, 2005) Türkiye’de erkeklik kavramını ele almanın, şiddetin önleyicisi olarak toplumsal cinsiyet rollerinin, kıskançlık davranışlarının ve şiddete bakış açısının dönüştürülmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amacı doğrultusunda hipotezler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Hipotez 1; Kırılgan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif bir ilişki vardır.

Hipotez 2; Psikolojik şiddete yönelik algı ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif bir ilişki vardır.

Hipotez 3; Kıskançlık ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif bir ilişki vardır.

Hipotez 4; Kırılgan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkide şiddete yönelik algı ve kıskançlık seri aracı rol oynar.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Toplumsal Cinsiyet

Atanmış cinsiyet, bireyin doğumda ya da rahimdeyken gelişen dış genital organların özelliklerine göre sınıflandırılması olarak tanımlanabilir. Atanma kavramı, kişinin kendi beyanına tabi olmadan, dışarıdan tayin edilen cinsiyet anlamında kullanılır. Alanyazında atanmış cinsiyet yerine biyolojik ya da bedensel cinsiyet tanımları da kullanılabilir (Gedizoğlu, 2020). Toplumsal cinsiyet, toplumun kişinin atanmış cinsiyetine (kadın/erkek/interseks) yönelik atadığı özellik ve davranış kalıplarına yönelik beklentileri içinde barındırır. Haskan-Avcı (2020) bu beklentilerin kalıp yargıları oluşturduğunu vurgular. Sakallı ve Türkoğlu (2019), toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının, kişinin nasıl biri olması ve olmaması gerektiğine dair çıkarımlarda bulunarak, kişilerarası ilişkileri etkileyebileceğini, benimseme ya da uymanın stresle ilişkili olabileceğinin altını çizmektedir.

Oakley (1985) cinsiyeti biyolojik, toplumsal cinsiyeti ise psikolojik ve toplumsal bir terim olarak tanımlar. Genel kanı biyolojik cinsiyetin doğrudan toplumsal cinsiyeti atfettiği yönünde olsa da Oakley (1985) bu genellemeye karşı çıkar. Deaux (1985) ise daha önce yapılan araştırmalara benzer bir şekilde cinsiyet kavramını kadın ve erkek üzerinden biyolojik temelli olarak açıklarken toplumsal cinsiyeti, cinsiyet rolleri, cinsiyet kimliği ve cinsiyet stereotipleri ile açıklar. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) toplumsal cinsiyet kavramını ele alış şekli alanyazınla benzerlik göstermektedir. Toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farklı olduğunu ileri sürer. Cinsiyeti (sex), kadın, erkek ve interseks olarak ayırır ve üreme organları ve hormonlar gibi biyolojik, fizyolojik faktörlerle tanımlar. Toplumsal cinsiyetin ise sosyal olarak inşa edilen kız, oğlan, kadın ve erkek olmaya yönelik atfedilen normlar ve roller olduğunu, bu rollerin zamana ve topluma bağlı olarak değiştiğini ifade eder. Toplumsal cinsiyet kavramının hiyerarşik olduğunu vurgulayan DSÖ, bu hiyerarşinin sosyal ve ekonomik eşitsizlikler doğurabileceğinin altını çizmektedir.

Stoller (1994) ise cinsiyeti, biyolojik temelli açıklar. Cinsiyetin belirleyicilerinin üreme organları, kromozomlar, hormonlar gibi biyolojik temelli olduğunu, kadın ve erkek cinsiyetinin yanı sıra iki cinsiyetin de bazı özelliklerini taşıyan interseks bireylerin varlığının altını çizmektedir. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürel ya da psikolojik bağlantıları olabilecek bir kavramdır.

West ve Zimmerman (1987) cinsiyet kavramını insanları kadın ve erkek olarak sınıflandırmak üzerine toplumsal olarak anlaşmaya varılan bir kavram olarak açıklar. Bu sınıflandırmanın da genital organlara ve doğum öncesi kromozomlara bağlandığını aktaran West ve Zimmerman (1987), toplumsal cinsiyeti ise cinsiyet kategorisine uygun davranış ve tutumlar sergilemek olduğunu, kategorileştirmenin ise sosyal anlamda gerekli bir tanımlayıcı olarak görüldüğünü aktarır. Toplumsal cinsiyet, tekrar tekrar yaratılan bir insan üretimi olarak açıklanır.

1.1.1. Sosyal Psikoloji Temelinde Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet birçok kuram tarafından yakından incelenmiştir. Araştırmanın amacı ve değişkenleri göz önünde bulundurulduğunda sosyal psikolojik kuramsal temeli üzerinde durulmaktadır. Toplumsal cinsiyeti geniş bir çerçevede ele alan sosyal psikoloji, cinsiyet rolleri, kalıp yargılar, kadınlık, erkeklik gibi değişkenlerle birlikte inceler (Sakallı ve Türkoğlu, 2019).

Toplumsal cinsiyet kavramı 1960'larda ikinci dalga feminizmle önem kazanmıştır. (Güney-Erkol, 2018). Toplumsal cinsiyetin aynı zamanda sosyal güç içerdiğini gören araştırmacıların bazıları, şiddetin güç ile ilişkili olduğunu düşünürken, bazıları kadın ve erkeklığe atanan normları temel almışlardır. Böylelikle önce cinsiyet rolü (sex role) daha sonra toplumsal cinsiyet rolü (gender role) kavramı ortaya çıkmıştır (akt. Connell ve Pearse, 2014). Bu kavram, kadınlık ve erkeklığe yönelik atfedilen rollerin biyolojik olmadığını ve sosyal olarak inşa edildiğine dikkat çekmek için yaygınlaşmıştır. Amaç toplumun kadın ve erkek arasındaki farklılıkların normal, değiştirilemez olduğuna dair kanısını değiştirebilmek olmuştur (Cislaghi ve Heise, 2020).

Kadın ve erkeklerin nasıl davranması gerektiğini belirleyen normlar olarak tanımlanan toplumsal cinsiyet aynı zamanda statü belirleyicisi görevi de görmektedir (Eagley, 1983). Erkekler toplumda daha statü sahibi ve yetkin görünmekte bu da toplumsal cinsiyet rolleri/inançlarının hegemonik bir yapı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Aile gibi yerleşik kamusal alanların içinde var olan toplumsal cinsiyete dair inançlar, sosyal açıdan avantajlı kişiler tarafından da desteklenme olasılığı en yüksek olan inançlardır. Toplumun kabul gördüğü inançlar haline gelebilir ve iş, eğitim ortamlarında cinsiyet eşitsizliği açısından önemli sonuçlar doğurabilir (Ridgeway ve Correll, 2004).

Connell (1995) ise toplumsal cinsiyetin temelini oluşturan 3 kavramdan bahsetmektedir; güç, üretim ve duygusal bağlanma. Güç kavramında ataerkilliğe gönderme yapar ve erkek tahakkümüne atıfta bulunur. Üretim, iş bölümü, kadınların iş hayatına katılımı ve eşit ücretlendirme gibi bağlamları kapsar. Duygusal bağlanmada ise arzunun doğal karşılanmasına, arzuyu şekillendiren ve gerçekleştiren yapının toplumsal cinsiyet ürünü olduğuna dikkat çeker (Connell, 1995).

Lang ve diğerleri (2008) toplumsal cinsiyetin ekonomik ilişkiler bağlamında kadın ve erkek üzerinde eşitsizlik yaratabileceğini ileri sürmüşlerdir. İş bölümü, beklentiler ve normlar toplumsal cinsiyet ilişkileri/düzeni tarafından şekillendirilebilir. Birçok toplumda erkeklere güç ve ayrıcalık verilirken, kadınlar ayrımcılığa maruz kalabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalar devam ederken erkeklerin eşitliğe yönelik direnci de devam etmektedir. Bu direncin bir sebebi eşitliğin yeni erkeklik kalıpları doğurabileceği, bu sebeple erkeklığe yönelik bir tehdit olarak algılanabileceği olarak görülmektedir (Lang ve diğerleri, 2008). Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmaların önemi göz önüne alındığında erkeklerin toplumsal cinsiyete yönelik dirençlerinin de araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Erkeklığe yönelik algılanan bu tehdidin (kırılgan erkeklik), psikolojik şiddetine yönelik algı, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkiler ile incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet normları, roller, beklentiler ve hayatın her alanında doğurduğu sonuçlar bu çalışmayı toplumsal cinsiyet temelinde yürütmenin gerekçesini de oluşturmaktadır.

1.2. Erkeklik ve Erkeklik ile ilgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyet ile ilgili kısımda da bahsedildiği gibi 1960'lı yıllarda feminist hareket, kadın ve erkeklere yönelik kalıp yargıların araştırılmasında öncü olmuştur (Güney-Erkol, 2018). Toplumsal cinsiyete yönelik yapılan bu araştırmalar, toplumda kadın ve erkek rollerine yönelik bakış açılarını da ortaya koymuştur. Kadınlar duygusal ve konuşkan olarak tanımlanırken, agresif ve rasyonel olma gibi özellikler erkeklere atfedilmektedir (Williams ve Bennets, 1975).

Rozenkrantz ve diğerleri 1968 yılında üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada feminist hareketin getirdiği cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına yönelik

eleştirel yaklaşımlara rağmen kadın ve erkek öğrencilerinin cinsiyet rolü kalıp yargılarını kabul etme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma hem kadın hem erkek öğrencilerin erkeklığe atfedilen özellikleri daha arzu edilebilir bulduğu sonucunu ortaya koymuştur. Kadın öğrencilerin kendilerine yönelik daha fazla olumsuz yargıda bulunduğu da ulaşılan sonuçlar arasındadır. Williams ve Bennets'in 1975'te üniversite öğrencileriyle toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına yönelik yaptığı araştırma, Rozenkrantz ve diğerlerinin (1968) çalışmalarıyla tutarlı sonuçlar ortaya koymuştur. Bem'in 1974 yılında yaptığı araştırmasında katılımcılar ile 60 özellik belirlenmiş ve bu özellikler kadınsı, erkeksi ve nötr olarak sınıflandırılmıştır. Bem'in Cinsiyet Rolü Envanteri'ne dahil olan bu sınıflandırmada liderlik, kolay karar alma, hırslı olma gibi özellikler erkeksi olarak sınıflandırılırken, neşeli, hassas, uyumlu gibi özellikler kadınsı olarak sınıflandırılmıştır.

Erkeksilik (masculinity) ve erkeklik (manhood) kavramı alanda sıklıkla çalışılan kavramlar olsa da birbirinden farklı anlamlar taşırlar. Erkeksilik, Bem (1974)'in çalışmasında vurgulandığı gibi erkek olmak ile ilişkilendirilen davranışlar ve özellikler olarak adlandırılırken, erkeklik, toplumsal beklentileri uygulayıp uygulamama arasında gidip gelmeyi içerir (Connell, 1995). Sakallı ve Türkoğlu (2019), toplumun belirlediği kurallar çerçevesi ve bu kuralların birey tarafından benimsenme düzeyinin erkeklik kavramını oluşturduğunu ifade etmiştir.

Bozok (2011), erkeklığı birçok farklı olgunun birleşimi olarak açıklar. Bu olgular toplumsal ve kültürel olarak kabul görme, beden imajı ve erkeklik temsilleri gibi kavramlarla birliktedir. Erkeklik bir öğretiler, toplumsal ve kültürel kökenlidir. Toplumdan ve kültürden beslenir, zamanla evirilebilir. Erkeklik biyolojik değil toplumsal kökenli olarak görülse de erkeklik kavramına yaklaşım şekli farklılık gösterebilmektedir. Maskülinizm, erkek özgürleşmeciliği/kurtuluşu ve profeminizm yaklaşımları erkeklik kavramını farklı şekillerde ele almıştır. Bozok'a (2011) göre maskülinizm, erkeklerin doğuştan getirdiği olumlu özelliklere sahip olduğunu ve bu sebeple bir üstünlüğe sahip olduklarını iddia eden bir yaklaşımdır. Ataerkilliği savunan bu yaklaşım kadınlar ve queer bireyler üzerinden de erkek egemenliğini desteklemektedir. Erkek özgürleşmeciliği/kurtuluşu ise ataerkilliğin erkeklere de psikolojik ve fiziksel olarak zarar verdiğini savunur. Bu yaklaşımın temelinde erkek odak noktasını oluşturur. Profeminizm ise kadın ve queer bireylerin ataerki tarafından ezilmesi üzerinde durmuştur (Bozok, 2011).

Araştırmacılar erkeklik ve erkeksilik kavramlarını açıklayan birden fazla yaklaşım geliştirirken, farklı erkeklik türleri de ortaya çıkmaya devam etmiştir. Connell 1995'te yayınladığı kitabında, hegemonik erkeklik kavramının altını çizmiştir. Hegemonik erkeklik, erkeklerin kadınlar üzerinde iktidar kurmasına izin vermekte hatta bu iktidarı sürdürmektedir. Connell ve Messerschmidt (2005)'e göre hegemonik erkeklik herkesin ulaşabileceği bir erkeklik türü de değildir. Kadınlar üzerine kurulan iktidarı meşrulaştırıp, idealize edilen bir erkek modeli ortaya koymaktadır. Üstelik bunu şiddet kullanmadan kültürle, ikna ve kurumlar yoluyla, üstünlük kurarak yapmaktadır. Hegemonik erkeklik bazen bir dizi, film oyuncusu bazen de bir çizgi film karakteri olarak karşımıza çıkmaktadır (Connell, 1995).

1.2.1. Türkiye'de Erkeklik Çalışmaları

Türkiye'de erkeklik çalışmaları ise giderek artmaktadır. Eslen-Ziya ve Koç'un (2016) gerçekleştirdikleri bir araştırmada, cinsel yönelimini gey olarak beyan eden 14 erkek ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmede gey erkeklerin de cinsiyet ifadesi "kadınsı" olan gey erkeklere yönelik ön yargı geliştirdiğini ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada, Tekkas-Kerman ve Betrus (2019) ise Türkiye'de erkeklerin erkeklik ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bakış açılarını incelemiştir. 46 üniversite öğrencisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma erkeklerin, hegemonik erkekliliği sürdürmeye yönelik inançlara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan erkekler, erkekliliği güçlü olmak, duygularını açık etmemek, kadınlara göre daha dayanıklı olmak, eve ekmek getirmek ile ilişkilendirmişlerdir. Ev işleri ve temizlik gibi aktiviteler daha kadınsı olarak görülmektedir; katılımcıların ev işi yapan bir erkeğin toplum tarafından kabul görmeyeceği fikrine sahip oldukları gözlemlenmiştir (Tekkas-Kerman ve Betrus, 2019). Türkiye gibi geleneksel ataerkil toplumlarda daha zayıf, erkeklerden daha aşağı algılanan, kadın ve kadınlıkla ilişkilendirilen kadınsı davranışları sergileyen erkeğin toplumda reddedilme olasılığı muhtemeldir (Eslen-Ziya ve Koç, 2016).

Alanyazında Türkiye'de kadın ve erkeklerin sahip olduğu toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Bem'in (1981) geliştirdiği Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kısa Formu Özkan ve Lajunen (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Orijinal formu destekleyen bulgular elde edilse de erkeklerin duygularını göstermesinin hoş karşılanmadığı ve ilk geliştirilen ölçekte iki cinsiyet için arzu edilebilir olan özelliklerin (örn. sevecen, sempatik) Türkiye'de kadınsı özellikler olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Özkan ve Lajunen (2005)'e göre 1991'de Dökmen'in geliştirdiği araştırmaya kıyasla, erkeklerin daha erkeksi cinsiyet rolleri benimsediklerini ortaya koyulmuştur. Sakallı-Uğurlu ve diğerlerinin (2018) 78 erkek ve 128 kadın psikoloji öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, öğrencilerin bekar/evli kadın ve erkeklere yönelik sahip oldukları kalıp yargılar test edilmiştir. Katılımcılardan bekar/evli kadın ve erkek hakkında akıllarına gelen ilk düşünceyi not etmeleri istenmiştir. Araştırmada bekar erkekler sorumsuz, kadın düşkün ve olgunlaşmamış; evli erkekler ise fedakâr ve koruyucu baba rolü gibi özellikler ile tanımlanmıştır. Bekar kadınlar ise saflık ve narinlik; evli kadınlar ise fedakârlık ve annelik rolü ile tanımlanmıştır. Erkeklerin ev içi rollerine yönelik atıflar ise evlilik ile ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin statüsünün evlilik ile değiştiği, evin içerisinde koruyucu role sahip olduğu görülmektedir (Sakallı-Uğurlu ve diğerleri, 2018). Türkiye'de erkeklik; sünnet, cinsellik, askerlik, iş bulma ve evlilik gibi aşamalara tabii tutulabilmektedir (Barutçu, 2013).

Kırılğan erkeklik üzerine Türkiye'de yaş ortalaması 27 olan 252 erkek ile gerçekleştirilen bir araştırmada düşmanca cinsiyetçilik ile cinsel şiddette kurbanı suçlama (victim blaming) arasındaki ilişkide, onur kültürünü meşrulaştırma ile kırılğan erkekliğin seri aracı rolleri incelenmiştir (Öztemur ve Toplu-Demirtaş, 2023). Araştırmada, cinsiyetçiliği, onur kültürünü meşrulaştırma eğilimi ve kırılğan erkekliği daha yüksek olan erkeklerin, cinsel şiddet vakasında, şiddete maruz bırakılan kadını suçlamaya daha yatkın oldukları bulgulanmıştır.

Erkekler de kadınlar gibi hayatlarını kendilerinden ne beklendiğini öğrenerek yaşamaktadır (Mahalik ve diğerleri, 2003). İdeal erkek modelini çizen toplumsal cinsiyet normları sadece kadınlar üzerinde kurulan iktidarı değil, bu ideale ulaşmaya çalışan erkekler için de bir stres kaynağı haline gelmektedir. Zor kazanılıp kolay kaybedilen ve kırılğan olan, Türkiye gibi geleneksel ülkelerde onaya tabi olan (Türkoğlu, 2019) erkeklik, kırılğan erkeklik kuramını (Vandello ve diğerleri, 2008) ortaya çıkarmıştır.

1.2.2. Kırılğan Erkeklik Kuramı

Erkekler, çocukluklarından itibaren toplum tarafından duygusal olarak dirençli, fiziksel olarak güçlü, heteroseksüel anlamda kadınsı belirtileri reddetmeye itilir (Joseph ve Black, 2012). Vandello ve Bosson (2013), erkekliğin doğuştan olmayan, kazanılması gereken ancak kolayca kaybedilebilen ve toplumsal onay gerektirdiği yönlerinden bahseder. Bu yüzden

erkeklik zor kazanılırken, kolayca kaybedilebilir ve kırılğan bir yapıya sahiptir (Vandello ve diğerleri, 2008).

Vandello ve diğerleri (2008) geliştirdikleri erkeklik kuramında, erkeklik statüsünün toplum içerisinde kesinliğinin olmamasının erkekliği kırılğanlaştırdığını ifade eder. Dolayısıyla erkekliğin toplumdaki statüsü istikrarsızlaşır ve bu erkekliği sorgulayan her şey kişiyi strese sokabilir. Vandello ve diğerlerinin (2008) bu önermeye yönelik yaptıkları 5 aşamalı bir araştırmada, katılımcıların erkekliği sosyal faktörlere dayandırdıkları, kadınlığa göre daha kolay kaybedilebilir buldukları gözlenmiştir. Cinsiyet rollerine ilişkin uyguladıkları ölçekte, kadınların ortalamasına yakın sonuç aldığı dönütü verilen erkeklerin, erkekliğe yönelik algıladıkları tehdit ölçülmek istenmiştir. Daha sonrasında kelime tamamlama testi uygulanmış ve “kadınsı” dönütü verilen erkek katılımcıların kelimeleri kaygıyı belirten şekilde tamamladıkları gözlenmiştir. Uygulamanın devamında katılımcılardan testin sonuçlarının ailesi ile paylaşılmasına, katılımcının adının ve puanın verilerek web sitesinde yayınlanmasına yönelik dönütler alınmıştır. Alınan dönütler incelendiğinde, erkekliğe yönelik tehdit altındaki katılımcıların test puanlarının paylaşılmasından daha fazla rahatsızlık duyduğu gözlemlenmiştir. Araştırmanın son bölümünde tekrar kelime tamamlama testi uygulanmış ve erkekliğe yönelik tehdit algılayan erkek katılımcıların kelimeleri daha saldırgan şekilde tamamladığı görülmüştür.

Erkekliği tehdit eden durumlar kültürlere göre de farklılık gösterebilmektedir. Türkoğlu (2013) erkekliği tehdit eden durumları tespit etmek amacıyla “Erkekliğe Yönelik Algılanan Tehdit” ölçeğini geliştirmiştir. Ölçekte kırılğan erkeklik; kadınlara boyun eğme, koruyucu rol, karar verici otorite, geçim sağlayıcı rol ve sertlik imajı alt faktörleriyle ele alınmıştır. Koruyucu role yönelik algılanan tehdit için eş/kız arkadaşın geç saatlere kadar dışarıda olması; karar verici otoriteye yönelik tehdit için aile içi karar verme yetkisine saygı duyulmaması; geçim sağlayıcı role yönelik tehdit için erkeğin aile geçimini sağlayamadığı durumlar; kadınlara boyun eğmeye yönelik tehdit için erkek egemenliğine meydan okuma ve sertlik imajına yönelik tehdit için şefkat göstermek, duygular konusunda açık olmak gibi kadınsı davranışların erkekliğe yönelik algılanan tehdit ile ilişkili olduğu görülmüştür. Türkoğlu’nun çalışması, Eisler ve Skidmore (1987)’nin geliştirdiği ölçeğin alt faktörlerini destekler niteliktedir (örn. fiziksel yetersizlik, kadına boyun eğme, duygusal ifade zorluğu, performans başarısı, entelektüel bilgi). Kadınsı olarak atfedilen davranışlar da erkekliğe yönelik bir tehdit oluşturabilir (Sakallı ve Türkoğlu, 2019; Türkoğlu, 2019).

Türkoğlu'nun (2019) 297 erkek ve 294 kadın ile geliştirdiği araştırmasında kırılğan erkeklik kuramı ve erkeklik ideolojisi Türkiye'nin kültürel yapısı temel alınarak incelenmiştir. 5 farklı aşamadan oluşan araştırmada aile reisi, baskınlık, duygusal kısıtlama ve kadınsılıktan kaçınma alt boyutlarından oluşan Erkeklik İdeolojisi Ölçeği geliştirilmiştir. Araştırmada kırılğan erkeklik kuramı (Vandello ve diğerleri, 2008) çıktılarını destekleyecek şekilde erkeklik, kazanılması gereken bir statü, sosyal değişikliklere dayanan, kolayca kaybedilecek, kaygı ve saldırganlık doğurabilecek bir durum olarak görülmektedir (Türkoğlu, 2019).

Erkekliğe yönelik tehdit algılayan bireylerin erkeklik statüsünü kazanmak adına daha saldırgan ve tehlikeli davranışlar sergileme ihtimali, kırılğan erkeklik kuramının ikinci hipotezini ortaya çıkarmaktadır (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Bosson ve diğerlerinin (2009) yaptıkları bir araştırmada, deney ve kontrol grubu oluşturulmuş, deney grubuna erkekliği tehdit edebilecek ve kadınlıkla ilişkilendirilmiş (örn. saç örmek), kontrol grubuna erkeklikle ilişkilendirilmiş (örn. halat örmek) görevler verilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında yapboz yapmak veya kum torbası yumruklamak seçenekleri sunulmuş, erkekliğe yönelik tehdit algılayan deney grubunun kum torbası görevini seçmeye daha eğilimli oldukları ve torbayı kontrol grubundaki katılımcılardan daha şiddetli biçimde yumrukladıkları gözlenmiştir. Bosson ve Vandello (2011), erkekliğine yönelik tehdit algılayan erkeklerin yoğun bir stres yaşadıkları, bu stresle başa çıkabilmek adına daha fazla saldırgan davranış sergileyebildiklerini öne sürmüştür. Bosson ve diğerlerinin (2009) yaptığı araştırmada katılımcıların özellikle kadınlıkla ilişkilendirilen davranışlardan sonra (örn. saç örmek) daha saldırgan tutum izledikleri (örn. kum torbası yumruklamak) sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, kırılğan erkeklik düzeyi yüksek olan erkeklerin psikolojik şiddet uygulama eğilimlerinin yüksek olma ihtimali üzerinde durmayı hedeflemiştir.

1.3. Şiddet

Şiddet; psikolojik, fiziksel veya cinsel olarak sınıflandırılabilir (Krantz ve Garcia-Moreno, 2004). Saltzman ve diğerleri (1999) fiziksel şiddeti, kişinin hayatını tehdit edebilecek, yaralanmasına ya da zarar görmesine sebep olabilecek kasıtlı davranış kalıpları olarak açıklamıştır. Cinsel şiddeti ise kişinin rızası dışında ya da rıza verebilecek durumda olmamasına rağmen cinsel bir eylem girişiminde bulunma veya tamamlama, cinsel ilişkiye zorlama şeklinde tanımlanmaktadır. Psikolojik ve duygusal şiddeti, partneri küçük düşürme, aşağılama, kontrol etme, kısıtlama, sosyal çevresinden uzaklaştırma ve tehdit gibi davranış

türleri üzerinden açıklamıştır (Saltzman ve diğerleri,1999).

Alanyazın incelendiğinde psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine eşlik edebileceğini gösteren araştırmalara rastlanmıştır (Krantz ve Garcia-Moreno, 2004; Krantz ve diğerleri, 2005). Eshelman ve Levendosky (2012) çalışmasında psikolojik şiddetin eşlik ettiği şiddet durumlarında depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu semptomlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dünya Sağlık Örgütü 2000-2018 yılları arasında yaptığı araştırmada ise kadınların üçte birinin on beş yaşından itibaren en az bir kez şiddete maruz bırakıldığı bulgusuna ulaşmıştır. Elde edilen bilgiler göz önüne alındığında bu araştırma toplumsal cinsiyet temelli şiddeti ele almış ve psikolojik boyutuna odaklanmıştır. Avrupa Cinsiyet Eşitliği enstitüsüne göre, Avrupa Birliği tarafından yürürlüğe konulan İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyet temelli şiddeti; tehdit, özgürlükten yoksun bırakma gibi psikolojik, cinsel, ekonomik ve fiziksel olarak zarar verme olarak tanımlamaktadır.

1.3. Psikolojik Şiddet Uygulama

Psikolojik şiddet, maruz bırakılan partnerin suçlu hissetmesine, korkmasına ve kendine olan güvenin ve değerinin azalmasına neden olan, davranışlar olarak ele alınabilir (Öztürk ve diğerleri, 2017). Krantz ve diğerleri (2005) psikolojik şiddeti, partnere karşı kötü davranmak, aşağılamak, sessiz kalmak, sosyal aktivitelere katılmasına engel olmak, rencide etmek ve onunla konuşmamak olarak tanımlamıştır.

Murphy ve Hoover (1999) psikolojik şiddet uygulama ölçeği geliştirirken 4 alt boyutta ele almıştır; düşmanca geri çekilme, kontrol etme, aşağılama ve tehdit. Düşmanca geri çekilme alt boyutu partnerin konuşmayı reddetme, mesafeli davranma ve sorunu çözmeyi reddetme; kontrol etme alt boyutunda partneri kendisiyle vakit geçirmede için suçlama, nerede ve kiminle olduğunu söylemediği için öfkelenme; tehdit alt boyutunda partnere ya da arkadaşlarına zarar verme ile tehdit etme; aşağılama alt boyutunda ise partnere çirkin, başarısız gibi kelimeler kullanma olarak açıklanmıştır (Murphy ve Hoover, 1999).

Öztürk ve diğerleri (2017) ise psikolojik şiddeti aşağılama, yalnızlaştırma ve tehdit alt boyutlarıyla incelenmiştir. Aşağılama, hakaret etme, başkalarının yanında küçük düşürme, küfür etme, kendilik değerini düşürme, şiddetin sebebi olarak hissettirme, suçluluk ve yetersiz hissettirmek; Yalnızlaştırma, nerede, kiminle ve ne yaptığını kontrol etmek, sosyal çevre ve

ailesiyle görüşmesini engellemek, sınırlama, sevgi ve kıskançlık bahanesiyle kısıtlama davranışları, davranışlarına ve kıyafetlerine karışmak; Tehdit, partneri davranış ve söylemleri ile korkutmak, kendisi ve sevdikleri ile tehdit etmek, yasal olmayan davranışlara zorlama, kendine zarar verme ile tehdit etmek, sırlarını ifşa etmek ile tehdit etmek (Öztürk ve diğerleri, 2017).

Tiwari ve diğerleri (2007) 3245 hamile kadının psikolojik şiddet maruz bırakılma durumunda, psikolojik sağlıklarına olan etkisi incelemişlerdir. Araştırmaya katılan hamile kadınların 296'sı son bir yıl içinde şiddete maruz bırakıldığını, son bir yılda şiddete maruz bırakılan kadınların %73'ü psikolojik şiddete maruz bırakıldığını ifade etmektedir. Fiziksel ve cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların %57.5'u aynı zamanda psikolojik şiddete de maruz bırakılmıştır. Araştırmada psikolojik şiddete maruz bırakılan kadınların daha fazla doğum sonrası depresyona ve kendine zarar verme riskine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Taft ve diğerleri (2006) 145 heteroseksüel çift ile fiziksel şiddet, psikolojik şiddete maruz bırakılma, mağduriyet, psikolojik sıkıntı ve depresyon gibi konular araştırılmıştır. Araştırmada psikolojik şiddete maruz bırakılan hem kadın hem erkek için şiddet, anksiyete ve psikolojik stres ile ilişkilidir. Psikolojik şiddete maruz bırakılan kadınların daha yüksek seviyelerde depresyon yaşayabileceği ulaşılan bulgular arasındadır. Pico-Alfonso ve diğerleri (2006) şiddetin kadınlar üzerindeki etkisi incelenmek istemiş ve alanyazın ile benzer bulgulara ulaşmıştır. Çalışmada, fiziksel/psikolojik ve psikolojik şiddete maruz bırakılan kadınların depresyon, travma sonrası stres bozukluğu yaşama ve intihar düşüncesine sahip olması, şiddet türleri arasında değişiklik göstermemektedir. Ancak bu semptomlar ve deneyimlenen intihar girişimleri, şiddete maruz bırakılan ile bırakılmayan arasında ciddi farklılık göstermektedir.

Kocacık ve diğerleri (2007) geliştirdikleri araştırmada, kadınların şiddete maruz bırakılma durumlarının, şiddet faillerinin kimler olduğunu ve şiddete maruz bırakılan kadınların şiddete sebep olarak neyi gösterdikleri ölçülmüştür. Sivas, Adıyaman, Denizli ve Kırklareli'nde 695 kadın katılımcıyla gerçekleştirdikleri araştırmada katılımcıların %27.5'inin aile içinde fiziksel ya da psikolojik şiddete maruz bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Şiddete maruz bırakılan kadınların %89'u şiddet failinin eşleri olduğunu belirtmiştir. Şiddete maruz bırakılan kadınların Sivas ilinde %20'si, Adıyaman ilinde %38.6'sı, Denizli ilinde %29.8'i ve Kırklareli ilinde %22.2'si tehdit aracılığıyla şiddete uğradığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kadınlar şiddete maruz kalma sebeplerini, geleneksel namus kavramı, kadının çalışma isteği, erkeğin kendi sosyal problemleri ve kıskançlık gibi konular sebebi ile olabileceğini ifade etmiştir

(Kocacık ve diğeri, 2007). Andersson, Heimer ve Lucas (2015), İsviçre örneğinde yaptıkları araştırmada yetişkin kadınların %20'sinin mevcut veya eski partner tarafından sistematik bir şekilde psikolojik şiddete maruz bırakıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Toplu-Demirtaş ve Sümer (2022) 384'ü erkek olmak üzere 733 öğrenci ile yaptıkları araştırmada erkeklerin %78'inin partnerlerine psikolojik şiddet uyguladığını, kadınların ise %73'ünün psikolojik şiddete maruz bırakıldığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada önemli bulunan bir diğeri bulgu ise kişinin psikolojik şiddete maruz bırakılması ile psikolojik şiddet uygulama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğuna ulaşmasıdır. Benzer şekilde 304'ü erkek olmak üzere 1015 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada psikolojik şiddet uygulama düzeyleri incelenmiştir. Psikolojik şiddet, alt boyutları ile ele alındığında (Bknz. Murphy ve Hoover, 1999); düşmanca geri çekilme alt boyutunda erkekler için %91.1, kısıtlama için %80.3, hükmetme için %52.3 ve aşağılama için %50 yaygınlık oranına ulaşmıştır (Toplu-Demirtaş, 2015).

1.4. Kırılğan Erkeklik ve Psikolojik Şiddet Uygulama

Kırılğan erkeklik ve psikolojik şiddet uygulamaya dair araştırmalar incelendiğinde erkeklığı kaybetme kaygısı yaşayan kırılğan erkeklerin daha saldırgan davranışlar gerçekleştirdiğini gösteren çalışmalar bulunduğu görülmektedir (Bosson ve diğeri, 2009; Sakallı ve Türkoğlu, 2019; Vandello ve diğeri, 2008). Vandello, Cohen, Grandon ve Franiuk (2009), farklı kültürlere mensup 81'i kadın ve 82'si erkek olmak üzere 163 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada farklı senaryolar verilerek katılımcıların görüşleri alınmıştır. Araştırmada erkek katılımcıların kıskançlık gibi erkeklığı tehdit eden durumlarda şiddeti hoş görmeye yönelik inançlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Franchina, Eisler ve Moore (2001), erkek üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada erkeklerin cinsiyet rolü stresi ve şiddet arasındaki ilişkiler, erkeklığı tehdit eden ve etmeyen kadın davranışları üzerinden ele alınmıştır. Araştırmada farklı senaryolar kullanılmış, bazı senaryolarda kadın partnerin davranışı erkeklığı tehdit edebilecek şekilde tasarlanırken, bazılarında erkeklik tehdidine yönelik davranış verilmemiştir. Erkeklığı tehdit eden kadın partnerin davranışlarına karşı erkekler, daha olumsuz tutum ve duygular geliştirmiştir. Araştırmada olumsuz tutum ve duyguların, erkeklerin kadınlar üzerindeki güç kurlmaları engellendiği zaman artma eğilimi gösterdiği gözlemlenmiştir. Erkeklik ideolojisine sahip bazı

erkeklerin, kadınlar üzerinde daha fazla güç ve otorite kurma eğiliminde olmaktadır (Franchina ve diğerleri, 2001). Moore ve Stuart'ın (2004) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırma erkeklige yönelik tehdit algılayan erkeklerin daha fazla olumsuz tutum, sözel saldırganlık ve öfke ortaya çıkardığı yönündeki çalışmaları destekler niteliktedir.

Erkeklik rolüne yönelik yaşanan stresin bir diğer tetikçisi ise kadınlara atfedilen özellikler olabilmektedir. Duyguları ifade etme gibi kadınsı olarak atfedilen özellikler erkeklige yönelik stresi arttırabilir (Eisler ve Skidmore, 1987; Sakallı ve Türkoğlu, 2019). 155 erkek üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada duygulara dair hissedilen korkunun şiddet ve saldırganlık ile ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre duygularından korkan erkek katılımcıların ilişkide şiddet uyguladıklarına dair bildirimlerini önemli ölçüde etkilediği gözlemlenmiştir. Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu ise erkeklerin olumlu duygular yaşamaya dair kokularının ilişki içerisindeki şiddet uygulama ile ilişkili olmasıdır. Erkeklige dair yaşanan stres ve duygulardan korkma, şiddet uygulamayı etkilemektedir (Jakupcak, 2003). Yüksek erkeklik ideolojisine sahip erkeklerin, erkeklige yönelik yaşadıkları stresin şiddet ve saldırganlıkla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Jakupcak, Lisak ve Roemer, 2002). Moore ve diğerlerinin (2010) 339 erkek katılımcı ile yaptıkları çalışmada cinsiyet rolüne yönelik şiddetin alt faktörü ile yakın ilişkilerde şiddet uygulama arasındaki ilişkiler incelenmiş ve işte, cinsel alanda gösterilen performansa dayalı erkeklige yönelik kaygının psikolojik saldırganlıkla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir.

Türkoğlu (2013) yaptığı çalışmada kırılan erkeklik, maskülen ideoloji ve şiddet uygulama arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma kapsamında Erkeklige Yönelik Algılanan Tehdit ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek ile 307 erkek katılımcıdan veri toplanmıştır. Kadına boyun eğme, koruyucu rol, sert görünme, otoriteye tehdit ve aile reisi statüsüne yönelik tehdit bu ölçeğin alt boyutlarını oluşturmaktadır. Türkoğlu (2013) geliştirdiği çalışmasında erkekligine yönelik tehdit algılayan erkeklerin, şiddeti daha olumlu karşıladığını ve partnerine yönelik tutumları dikkate alındığında daha fazla psikolojik şiddet uyguladığını bulmuştur. Gülmez ve Toplu-Demirtaş (2022) Türkiye'de 165 erkek katılımcı ile yaptıkları çalışmada kırılan erkekliğin psikolojik şiddet uygulama ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

1.5. Psikolojik Şiddete Yönelik Algı ve Psikolojik Şiddet Uygulama

Kişinin şiddeti nasıl algıladığı, şiddeti uygulama ve şiddete maruz bırakılma açısından önem kazanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde fiziksel şiddete yönelik algının diğer şiddet türlerinden daha negatif algılandığı görülmektedir (Hamby ve Jackson, 2010).

Hammock, Richardson, Williams ve Janit (2015) yaptığı araştırmada, alanyazınla ilişkili olarak fiziksel şiddetin, psikolojik şiddete kıyasla daha negatif algılandığı sonucuna ulaşmıştır. Dardis ve diğerlerinin (2017), genç yetişkinlerin flört ilişkisi içerisindeki şiddete yönelik algılarını araştırdıkları çalışmada, erkek katılımcıların şiddet eylemlerini kadınlara göre daha az istismar edici buldukları gözlenmiştir. Yine aynı çalışmada katılımcılar psikolojik şiddete yönelik davranışları diğer şiddet türlerine göre daha az istismar edici olarak algılamaktadır. Masci ve Sanderson (2017), 64'ü erkek 227 katılımcı ile yaptıkları araştırmada katılımcıların şiddete yönelik algıları iki farklı senaryo aracılığıyla ölçülmüştür. Senaryoların içeriği şiddete maruz bırakılan kadın ve erkeğin psikolojik, fiziksel şiddete uğraması ile ilgili oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre şiddeti algılamaya yönelik algılar cinsiyetler üzerinde farklılık göstermektedir. Erkekler psikolojik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadır.

Delgado-Alvarez ve diğerleri (2015), İspanya ve Meksika örneğinde 1750 öğrenci ile yaptıkları çalışmada erkeklerin uyguladıkları şiddeti, kadınların ise maruz bırakıldıkları şiddeti aza indirme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Wilson ve Smirles'in (2022) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışma da daha önce yapılan çalışmaları destekler niteliktedir. Üniversite öğrencileri fiziksel şiddeti, psikolojik şiddete göre daha ciddi bulmaktadır. Psikolojik şiddete yönelik davranışlarının ve özellikle erkek katılımcıların şiddet davranışlarını daha az zarar verici ve kabul edilebilir olarak algılaması araştırmanın hipotezlerini destekleyici olarak görülmektedir. Al-Natour ve Gillespie'nin (2022) Ürdün örneğinde yaptıkları çalışmada erkeklerin şiddete yönelik algıları yüz yüze röportajlar yapılarak araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre erkekler, psikolojik şiddetin aile içi çatışmaların çözümünde kabul edilebilir bir yol olduğunu düşünmekte ve şiddeti, aileyi/kadını kontrol etme algıları, psikolojik problemler ve finansal problemler üzerinden savunmaktadır. Adıbelli ve Yüksel (2019), Türk erkeklerinin kadına yönelik şiddete bakışını öğrenmek adına 160 katılımcının dahil olduğu bir araştırma gerçekleştirmiştir. Katılımcıların %30'u aile içi yaşanan zor durumlarda şiddetin çözüm olabileceğini, her 3 katılımcıdan biri bağırmanın normal olduğunu düşünmektedir.

Ceylan (2016) ise şiddet ve namus kültürünün ilişkisini ele almıştır. Namus kültürünün önemli olduğu Türkiye’de, 818 katılımcı ile namusun önemi, namus temelli şiddet, kadınların ve erkeklerin saldırganlıklarının kabulünü araştırmıştır. Yapılan araştırmada farklı senaryolar kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre şiddet uygulamanın kabulünde namus önemli bir rol oynamaktadır. Diğer bir deyişle, namus temelli şiddet, şiddeti meşrulaştıran bir etken olarak görülmüştür.

Vandello ve diğerlerinin (2009) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada erkeklerin kıskançlık durumunda şiddeti hoş görme eğiliminde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2020), üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, flört ilişkisinde psikolojik şiddete yönelik algının diğer şiddet türlerine göre daha az ciddiye alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma için geliştirilen “Flört Şiddetine Yönelik Algı” ölçeğinde katılımcıların şiddete yönelik algılarını ölçmek için üç farklı senaryo (fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve psikolojik şiddet içeren) verilmiştir. Senaryoların birinde “kıskançlık” duygusu tetikleyici faktör olarak kullanılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde psikolojik şiddete yönelik algının psikolojik şiddet uygulama ile ilişkili olduğunu doğrudan gösteren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak önceki araştırmalar göz önüne alındığında erkeklerin psikolojik şiddeti daha az ciddiye aldıkları (Delgado-Alvarez ve diğerleri, 2015; Toplu-Demirtaş ve diğerleri, 2020 ve kıskançlık gibi tetikleyici durumlarda daha kabul edilebilir bulma eğiliminde oldukları (Vandello ve diğerleri, 2009) gözlemlenmiştir.

Temple ve diğerleri (2016), 1042 lise öğrencisi ile psikolojik şiddet ve flört şiddetine yönelik araştırma geliştirmişlerdir. Yapılan araştırmada flört şiddetini kabul gören bir davranış olarak kabul eden gençlerin psikolojik şiddet uygulama olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dibble ve Murray (1978) aile içi şiddete yönelik algı ve şiddet davranışı uygulama arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 2143 çift katılmış ve hem çocuğa hem de partnere yönelik şiddet üzerinde durulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, şiddet davranışlarının normal olduğuna inananların, şiddet gösterme eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmada, şiddete yönelik inanç ve algıların tek başına şiddet davranışı ile ilişkili olmadığı, sosyal yapı ve cinsiyet rolleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Dibble ve Murray’a (1978) göre düşük gelire sahip bir eş, evin reisi olma statüsünü elde edebilmek için orta gelire sahip bir eşe göre partnerini kontrol etme gibi şiddet davranışlarını

daha fazla gösterme eğiliminde olabilir.

1.6. Kıskançlık

Kıskançlık, kişinin ilişkisine yönelik algıladığı tehdide verdiği tepki olarak tanımlanabilir (Pines, 1998). White (1981) ise kıskançlığı, partner ile başka birisi arasındaki var olan ya da hayali çekim üzerinden algıladığı tehdit ve bu tehdide yönelik verdiği duygusal, davranışsal ve düşünsel tepkiler olarak tanımlamaktadır.

Kıskançlık eylemi, cinsiyete göre de farklılık gösterebilmektedir. Erkekler cinsel davranışlar üzerinde daha fazla kıskançlık duyarken; kadınlar duygusal davranışlar üzerinden kıskançlık geliştirmektedir (Sesar ve diğerleri, 2012). Bu bulgu alanyazını destekler niteliktedir. Buss, Larsen, Westen ve Semmelroth'un 1992'de 202 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada, kıskançlık cinsiyet farklılıkları temelinde ele alınmıştır. Erkeklerin %60'ı cinsel davranışlar üzerinden rahatsızlık bildirirken, kadınlar için oran %17 olarak bulunmuştur. Kadın katılımcıların %83'ü ise duygusal davranışlara yönelik rahatsızlık duymuştur.

Preffier ve Wong (1989) geliştirdikleri ölçekte kıskançlığı duygusal, bilişsel ve davranışsal alt boyutlarıyla ele almıştır. Duygusal alt boyut için, partnerin karşı cinsle konuşurken heyecanlanması gibi duygusal tepkileri değerlendirme; bilişsel alt boyut için kişinin karşı cinsten birinden hoşlanma, başka biriyle görüşme gibi şüpheler; davranışsal alt boyut için koruyucu olma, takip etme olarak ele alınmıştır. Bu araştırmada kıskançlığın bilişsel alt boyutu ele alınmıştır.

1.7. Kıskançlık ve Psikolojik Şiddet Uygulama

Sebastian, Verdigo ve Ortiz, (2014) 597 katılımcı ile ergenlerin ve genç yetişkinlerin ilişkilerinde şiddetin varlığını araştırmayı amaçlamıştır. Genç yetişkinlerin %61.4'ü kıskançlık davranışı sergilemektedir. Kasian ve Painter (1992) yaptıkları araştırmada kıskançlığın psikolojik şiddet davranışıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Kıskançlık, şiddet davranışlarının nedeni gibi algılandığı gibi, sevgi göstergesi/eylemi olarak da adlandırılabilir (Puente ve Cohen, 2003). Üniversite öğrencileriyle yapılan

araştırmada kıskançlık tetikleyicisinin de dahil edildiği farklı senaryolar uygulanmıştır. Araştırmada kıskançlığın tetikleyici olduğu durumlarda katılımcılar, şiddeti bir sevgi eylemi olarak algılamışlardır (Puente ve Cohen, 2003). Sünnetçi ve diğerleri (2016) 424 üniversite öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada, katılımcıların şiddet deneyimleri, şiddete yönelik algıları test edilmiş ve erkeklerin %70.4'ünün kıskançlığı şiddet davranışı olarak görmediği sonucuna ulaşılmıştır. Vandello ve diğerleri (2009) Kanada, Şili ve Amerika Birleşik Devletleri örneğinde namus temelli şiddet ve kadının ilişkiye dair sadakati üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada katılımcılar gruplara ayrılmış ve 2 farklı senaryo izlemişlerdir. İlk senaryoda şiddetin tetikleyicisi kıskançlık, ikinci senaryoda para harcama olarak seçilmiştir. Araştırma sonucuna göre Şili ülkesine mensup katılımcılar Kanada ülkesine mensup katılımcılara göre kıskançlığa dayalı şiddeti daha kabul edici ve sıcak karşılama eğilimi göstermişlerdir. Aynı zamanda erkek katılımcılar şiddeti, kadın katılımcılara göre daha kabul edilebilir bulmaktadır.

Kıskançlığın, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve namus kültürünün, şiddet ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar alanyazında bulunmaktadır. Rodriguez-Espartal (2019) araştırmasında, toplumsal cinsiyet temelli şiddet sebebiyle hapis yatmakta olan 26 erkek ile görüşmeler yapmıştır. Araştırmada şiddet faillerinin geleneksel cinsiyet rollerine bağlı ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcılar kadın-erkek eşitliğinin olmadığını, ailede rollerin olduğuna dair vurgularda bulunmuşlardır. Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise, şiddet faili erkeklerin, davranışlarından ötürü partnerlerini suçlu bulmasıdır. Katılımcı erkekler, şiddeti meşrulaştırma eğilimi göstermektedir. Kıskançlık ile ilgili görüşleri alınan failer, kıskançlığı aşk ifadesi olarak görmekte, partnerlerine ulaşamadıkları zamanlarda şüphe, senaryo üretme gibi bilişsel kıskançlık davranışları aktif hale gelmektedir (Rodriguez-Espartal, 2019). Canto ve diğerlerinin (2012) 748 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada cinsel ve duygusal kıskançlığı, cinsiyet rolleri ve namus kültürüyle ele almışlardır. Araştırmada, erkek katılımcıların namus kültüründen aldıkları puan yükseldikçe cinsel davranışlar üzerinden duyulan rahatsızlık artmıştır. Araştırmalar göz önüne alındığında namus kültürü, toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıların, kıskançlık davranışlarıyla ilişkili olabileceği görülmektedir. Geleneksel toplumlarda kıskançlık aşk eylemi olarak algılanabilir (Puente ve Cohen, 2003), namus kültüründe şiddet meşrulaştırılma eğilimi gösterebilir (Ceylan, 2016).

Türkiye’de ise kıskançlığın şiddet ile ilişkili araştırmalar devamlılık göstermektedir.

Dikmen, Özaydın ve Yılmaz (2017), 500 kadın öğrenci ile yaptıkları çalışmada kadınların %88'inin duygusal şiddete maruz bırakıldığı bulgusuna ulaşmıştır. Katılımcılara şiddete maruz bırakılma sebepleri sorulmuş, %40.2'si kıskançlık cevabını vermiştir. Aile içi şiddet ile ilgili yapılan bir araştırmada şiddete maruz bırakılan kadınların %39.6'sı kıskançlığı şiddetin sebebi olarak göstermektedir (Çiftçi ve Açık, 2022). Toplu-Demirtaş, Sümer ve Fincham (2017) Türkiye örneğinde geliştirdikleri ölçek çeviri çalışmasında katılımcıların kıskançlık davranışları şiddet değil sevgi/sahiplenme eylemi olarak gördüğü sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Toplu-Demirtaş ve Sümer (2026), 390 flört eden üniversite öğrencisinden oluşan bir örnekleme, ilişkiye güvenin, partnerin aldatacağına ilişkinin şüphenin ve kıskançlığın kaygılı bağlanma ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkide seri aracı rolleri olduğunu bulgulamışlardır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmada, genç yetişkin erkeklerde, kırılğan erkeklik, flört şiddetine yönelik algı, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki muhtemel ilişkiler incelenmiştir. Araştırma, amacına yönelik olarak korelasyonel desene uygun biçimde tasarlanmıştır. Büyüköztürk ve diğerleri (2008), korelasyonel deseni, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kullanılan bir araştırma deseni olarak açıklamaktadır. Araştırma bağımlı, bağımsız ve iki aracı değişken arasındaki ilişkiyi incelemesinden ötürü korelasyonel desene uygundur.

2.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan, romantik geçmişi olan 18-30 yaş aralığındaki genç yetişkin erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya 210 kişi katılım sağlamıştır. Araştırmaya katılan 210 katılımcıdan on biri cinsiyetini kadın olarak tanımladığı için veri setinden çıkarılmıştır. Buna ek olarak, yedi kişi yaş kriterini ve on iki kişi de ilişki kriterini sağlamadığı için veri setinden elenmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtların doğruluğunu test etmek amacıyla bir adet kontrol sorusu kullanılmıştır (Bknz. Şu anda bu soruyu okuyorsanız cevap olarak 3-5 kere olan seçeneği işaretleyiniz.). Bu soruya uygun cevap vermeyen yirmi kişinin yanıtları da veri setinden çıkarılmıştır. Yukarıda verilen sebepler doğrultusunda toplamda elli kişi araştırmadan çıkarılmıştır. Dolayısıyla, bu araştırmanın örneklemini 18-30 yaşları arasında, en az bir kere ilişki deneyimi olmuş, cinsiyetini erkek olarak tanımlayan 160 katılımcı oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini 18 ile 30 yaş arasındaki erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Yaş ortalamaları ise 24.49 yıldır ($SS = 2.535$). Araştırma kapsamında katılımcılara yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, çalışma durumu, eğitim durumu, medeni durum, ilişki varsa süresi ve ilişki varsa partner ile yaşama durumu sorulmuştur. Örneklemin tamamı cinsiyetini erkek olarak tanımlayan katılımcılardan oluşmaktadır. Bulgular incelendiğinde erkek katılımcıların %92.5’u cinsel yönelimini heteroseksüel, %5’i gey, %1.2’si biseksüel olarak tanımlamaktadır ve %1.3’ü bu soruyu yanıtlamak istememiştir. Araştırmada katılımcıların %52.8’i çalışma durumunu çalışıyor olarak tanımlarken, %20.5’i çalışmıyor ve öğrenci, %15.5’i çalışıyor ve

öğrenci, %9.9'u çalışmıyor, %1.3'ü diğer olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %72.7'si eğitim durumunu üniversite mezunu olarak aktarıırken, % 24.2'si lise mezunu ve üniversite öğrencisi, %3.1'i lise mezunu olarak aktarmıştır. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde %39.1'i “Şu anda bir romantik ilişkisi yok ama daha önce bir romantik ilişkim olmuştur” seçeneğini işaretlerken, %34.2'si “Şu anda romantik bir ilişkim var, flört ediyorum” seçeneğini, %10.6'sı “Şu anda bir romantik ilişkim var ve nişanlıyım” seçeneğini, %10.6'sı “İlişki durumum yukarıdakilerden daha karmaşık.” seçeneğini ve %5.5'i “Şu anda bir romantik ilişkim var ve evliyim.” seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların %79.5'i partneriyle birlikte yaşamazken, %20.4'ü birlikte yaşamaktadır. Katılımcıların içerisinde buldukları ilişki süresi ortalama 16.09 ay ($SS = 24.324$) olarak hesaplanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bağımlı, bağımsız ve 2 aracı değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi için 4 farklı ölçekten ve demografik formdan yararlanılmıştır. Demografik özellikleri inceleyebilmek için “Demografik Form” kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan psikolojik şiddet uygulama için Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu (ÇBDİÖ-KF), bağımsız değişken olan kırılman erkeklik ölçülebilmek için Kırılman Erkeklik Ölçeği (KEÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın aracı değişkenleri olan flört şiddetine yönelik algıyı ölçülebilmek amacıyla Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği (FŞYA) ve kıskançlık değişkenini ölçülebilmek amacıyla Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ) kullanılmıştır. Ölçeklerin seçiminde alanyazında kullanılma sıklığı, değişkenleri ölçme becerisi, pratikliği ve ulaşılabilirliği göz önünde bulundurulmuştur.

2.3.1. Demografik Form

Doğrudan araştırmaya ve örnekleme yönelik olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Sorular katılımcıların, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, medeni durum, ilişki süresi, birlikte yaşama, ilişkiye ve öğrenmek üzere tasarlanmıştır. Demografik formula elde edilen bilgilerle, katılımcıların beklenen niteliklere uygun olup olmadığı taranmıştır.

2.3.2. Kırılgan Erkeklik Ölçeği (KEÖ)

Genç yetişkin erkeklerin kırılganlık erkekliğini ölçmek için Kırılgan Erkeklik Ölçeği (KEÖ) kullanılmıştır. Ölçek, erkek üniversite öğrencilerinin erkeklığe yönelik algıladıkları tehdit düzeyini ölçmek üzere Türkoğlu (2013) tarafından geliştirilmiştir.

Ölçek 45 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme envanteridir ve 5 alt faktöre sahiptir. Ölçekte 15 maddeden oluşan kadınlara boyun eğme alt faktörü için “Sizden daha başarılı biriyle beraber olmak.”, 9 maddeden oluşan koruyucu role yönelik tehdit alt faktörü için “Eşinizin/sevgilinizin eve geç saatte dönmesi.”, 8 maddeden oluşan karar mercii otoritesine tehdit alt faktörü için “Eşinizin/sevgilinizin kararlarınıza saygı duymaması.”, 8 maddeden oluşan aile reisi statüsüne tehdit alt faktörü için “Düzenli bir kazancınızın olmaması” ve 5 maddeden sert görünmeye yönelik tehdit için “Başkalarının yanında sevecen duygularınızı açıkça göstermek.” maddeleri örnek maddeler olarak gösterilebilir. Ölçek 7’li Likert tipidir ve maddeler: “Hiç rahatsız hissetmem” 1, “Biraz rahatsız hissetmem” 2, “Rahatsız hissetmem” 3, “Emin değilim” 4, “Rahatsız hissederim” 5, “Biraz rahatsız hissederim” 6 ve “Çok rahatsız hissederim.” 7 puan olarak değerlendirilmiştir. Ölçekten alınacak en düşük puan 45, en yüksek puan 315’tir. KEÖ’den alınan düşük puanlar kişinin erkeklığıne yönelik algıladığı tehdidin düşük olduğunu, yüksek puanlar ise kişinin erkeklığıne yönelik algıladığı tehdidin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

Ölçeğin güvenilirliğine yönelik yapılan çalışmalar sonucu kadınlara boyun eğme tehdidi alt faktörü için alfa katsayısı .92 ve koruyucu rol alt faktörü için alfa katsayısı .92, karar verici otorite alt faktörü için .84, geçim sağlayıcı rol alt faktörü için alfa katsayısı .84 ve sertlik imajı alt faktörü alfa katsayısı için .79 değerlerine ulaşılmıştır. Alfa katsayısının alt sınırını .70 oluşturmaktadır. (Büyüköztürk, 2023)

Bu araştırmada, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları, kadınlara boyun eğme tehdidi alt faktörü için alfa katsayısı .845 ve koruyucu rol alt faktörü için alfa katsayısı .830, karar verici otorite alt faktörü için .656, geçim sağlayıcı rol alt faktörü için alfa katsayısı .784 ve sertlik imajı alt faktörü alfa katsayısı için .695 olarak hesaplanmıştır. Kadınlara boyun eğme tehdidi, koruyucu rol ve geçim sağlayıcı alt faktörü Alpha katsayısının sınırının üzerindedir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması için gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizleri, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

2.3.3. Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği (FŞYAÖ)

Genç yetişkin erkeklerin flört şiddetine yönelik algılarını ölçmek için Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği (FŞYA) kullanılmıştır. Ölçek kişilerin, flört şiddetini nasıl algıladıklarını ölçmek üzere Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2020) tarafından geliştirilmiştir.

Ölçekte fiziksel, cinsel ve psikolojik flört şiddetini içeren 3 farklı senaryo verilmiş ve her senaryo için 15 maddeden oluşan bir envanter kullanılmıştır. Bu çalışmada, psikolojik flört şiddetini içeren senaryo kullanılmıştır. Ölçek, tek boyuttan oluşmaktadır ve 6'lı Likert tipine sahiptir. Ölçek 1- "Kesinlikle katılmıyorum." ve 6- "Kesinlikle katılıyorum" arasında derecelendirilmiştir. Ölçekten alınacak en düşük puan 15, en yüksek puan 90'dır. Ölçekten alınacak yüksek puanlar, flört şiddetini meşrulaştıran algının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçekte 3 madde ters puanlanmaktadır.

FŞYA'nın güvenilirliğine yönelik yapılan çalışmalar sonucu analizinde psikolojik flört şiddetine yönelik algı alt faktörü için alfa katsayısı .87, fiziksel flört şiddetine yönelik algı alt faktörü için alfa katsayısı .81 ve cinsel flört şiddetine yönelik algı alt faktörü için alfa katsayısı .87 değerlerine ulaşılmıştır. Bu çalışmada, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı psikolojik şiddete yönelik algı için .933 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin geliştirilmesi için gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizleri, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

2.3.4. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ)

Kıskançlık düzeyini ölçmek için Çok Boyutlu Kıskançlık (ÇBKÖ) ölçeği kullanılmıştır. Ölçek partnerlerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları kıskançlık düzeyini bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarda ölçmek üzere Pfeiffer ve Wond (1989) tarafından geliştirilmiştir.

Ölçek 23 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme envanteridir ve 3 alt faktöre sahiptir. Duygusal alt boyutu 7, bilişsel ve davranışsal alt boyutları 8 maddeden oluşmaktadır. Duygusal

alt boyutu için “X karşı cinsten birisiyle konuşmak için aşırı ilgi ve heyecan gösterirse.”, bilişsel alt boyutu için “X’in başka birinden etkileniyor olmasından şüpheleniyorum.” ve davranış alt boyutu için “X’e nerede olduğu konusunda sorular sorarım.” maddeleri örnek maddeler olarak gösterilebilir. Ölçek 7’li Likert tipidir. 7’li puanlama türüne sahip olan maddeler: “ve duygusal alt boyutu için alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 49, bilişsel ve davranışsal alt boyutlar için alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 56’dır. ÇBKÖ, duygusal alt boyut için 1-Sevinirim ve 7-üzülürüm arasında, bilişsel ve davranışsal alt boyut için 1-Beni tanımlamıyor ve 7-Beni tanımlıyor arasında derecelendirilmiştir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek, Karakurt (2001) tarafından Türkçe ’ye uyarlanmış, geçerlilik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Ölçeğin iç güvenilirliğine yönelik yapılan çalışmalar sonucu duygusal alt boyutu için alfa katsayısı .81, bilişsel alt boyutu için alfa katsayısı .84 ve davranışsal alt boyutu alfa katsayısı için .80 değerlerine ulaşılmıştır. Bu çalışmada, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, bilişsel kıskançlık alt faktörü için .834 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması için gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizleri, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışmada kıskançlığın bilişsel alt boyutuna odaklanılmıştır.

2.3.5. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği- Kısa Formu (ÇBDİÖ-KF)

Psikolojik flört şiddeti uygulama davranışlarını ölçmek için “Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek flört eden üniversite öğrencilerinde psikolojik şiddeti ölçmek üzere Murphy ve Hoover (1999) tarafından geliştirilmiştir.

Ölçek 16 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme envanteridir ve 4 alt faktöre sahiptir. Her alt faktör 4 maddeden oluşmaktadır. Kontrol etme alt faktörü için “Partnerimin bazı arkadaşları veya aile üyeleriyle görüşmesini engellemeye çalıştım”, aşağılama alt faktörü için “Partnerimi diğer insanların önünde küçük düşürdüm.”, düşmanca geri çekilme alt faktörü için “Partnerime soğuk ya da mesafeli davrandım.” ve tehdit alt faktörü için “Partnerimi vurmakla/ dövmekle tehdit ettim” maddeleri örnek maddeler olarak gösterilebilir. Ölçek 7’li Likert tipidir. Her bir alt faktör için alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 24’tür. Ölçek 1- “Bir kere”, 2- “İki kere”, 3- “3-5 kere”, 4-“6-10 kere”, 5-“11-20 kere”, 6-“20’den fazla kere”,

7-“Son 6 ayda hiç olmadı.” ve 0-“Hiç olmadı.” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek flört ilişkilerinde son 6 ayda gerçekleşen psikolojik şiddet uygulama davranışlarını ölçmeyi amaçladığından “Son 6 ayda hiç olmadı.” ve “Hiç olmadı.” seçeneği 0 olarak kodlanmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

ÇBDİÖ-KF, Toplu-Demirtaş, Hatipoğlu-Sümer ve Murphy (2013) tarafından Türkçe 'ye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ölçek çeviri geri çeviri yöntemiyle uzmanlar tarafından Türkçe 'ye çevrilmiş ve maddelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek için 4 üniversite öğrencisine uygulanarak görüşleri alınmıştır.

Ölçeğin yapı geçerlilik çalışmaları için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Doğrulanan yapı, çapraz geçerlilik ile farklı bir örnekleme ikinci defa daha doğrulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde uygulama boyutunda faktör yükleri kontrol alt faktörü .40 ve .67, aşağılama alt faktörü için .40 ve .66, düşmanca geri çekilme alt faktörü için .40 ve .77. ve tehdit alt faktörü için .25 ve .70 aralığında hesaplanmıştır. Elde edilen ilk sonuçlara göre ölçeğin geçerli olduğu kanısına varılmıştır. Faktör yüklerinin katsayısının .30'un üstünde kalması beklense de tehdit alt faktöründe bulunan bir maddenin değeri beklenen değer altında kalmıştır. Ancak Ölçeğin büyük bir kısmı geçerliliği sağladığı için madde ölçekten çıkarılmamıştır. Maddenin içeriğinin örnekleme grubunun niteliğini karşılayamama olasılığı göz önünde bulundurulmuştur.

Çapraz geçerlilikte ise örnekleme grubu yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden seçilmiştir ve şiddet uygulama alt boyutu için analiz yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda şiddet uygulama boyutunda faktör yüklerinin kontrol alt faktörü için .49 ve .72, aşağılama alt faktörü için .45 ve .85, düşmanca geri çekilme alt faktörü için .56 ve .84 ve tehdit alt faktörü için .37 ve .81 değerleri aralığında olduğuna ulaşılmıştır. Analiz, doğrulayıcı faktör analizinin verilerini desteklemiştir ve ölçeğin yapı geçerliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin kritere dayalı geçerliliğinde, fiziksel şiddet, bağlanma, sosyal beğenirlik ve ilişki doyumu değişkenleriyle arasındaki korelasyon ölçülmüştür. Fiziksel şiddet, tehdit ve kontrol değişkeni arasındaki korelasyon diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur. Bağlanma stilleri ve psikolojik şiddet uygulama alt boyutundaki faktörler arasında pozitif, anlamlı ancak genelde düşük korelasyon bulunmuştur. Sosyal beğenirlik değişkeni ve aşağılama alt

faktörüyle anlamlı ancak düşük bir korelasyon değeri bulunmuştur. İlişki doyumu değişkeninde ise uygulama alt boyutu için negatif yönlü düşük korelasyon değerlerine ulaşılmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğine yönelik yapılan çalışmalar sonucu uygulama boyutu kontrol alt faktörü için alfa katsayısı .74 ve aşağılama alt boyutu için alfa katsayısı .68, düşmanca geri çekilme alfa katsayısı için .83 ve tehdit alt faktörü alfa katsayısı için .72 değerlerine ulaşılmıştır. Alpha katsayısının alt sınırını .70 oluşturmaktadır ve neredeyse bütün alt faktörlerin bu değerin üstünde olduğu görülmektedir. Aşağılama alt faktörünün alfa katsayısının .68 olması ölçeğin bu alt faktör için güvenilirliğinin beklenenin altında kaldığını göstermektedir.

Bu çalışmada, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları kontrol alt boyutu için .616, aşağılama alt boyutu için .834, düşmanca geri çekilme alt boyutu için .817 ve tehdit alt boyutu için .798 olarak hesaplanmıştır.

ÇBDİÖ-KF, yapılan çalışmalarla geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Örneklem grubunu ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin oluşturması, şiddet uygulama boyutu için geçerlilik çalışmalarında yüksek lisans ve doktora öğrencilerine ayrıca uygulama yapılması araştırmanın niteliği açısından önemlidir. Aynı zamanda ölçek, kritere dayalı geçerlilik çalışmaları kapsamında alanyazında psikolojik şiddetle ilişkilendirilmiş değişkenlerle ölçeğin alt faktörleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması için gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizleri, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin şiddet uygulama alt boyutuna odaklanılmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Bu çalışma için öncelikli olarak MEF Üniversitesi Etik Kurulundan etik onay izni alınmıştır. Gerekli izinlerin alınması doğrultusunda çalışma Ekim 2023-Aralık 2023 tarihleri arasında Google form aracılığıyla uygulanmıştır.

Örnekleme yöntemi olarak kolay ulaşılabilirlik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ve araştırmacının tüm bilgilerinin ve demografik formun dâhil edildiği bir anket

formu Google form üzerinden araştırmacının ve akademisyenlerin sosyal medya hesapları (instagram, twitter, e-posta, whatsapp, linkedin) üzerinden paylaşılmıştır.

Formda araştırmaya dair (ölçekler, etik onay formları, demografik form, onam belgesi vb.) ve araştırmacıya dair (iletişim bilgileri vb.) bilgilere yer verilmiştir. Onam formu açık talimatlar, sınırlılıklar, gönüllü olma koşulu, araştırmanın riskleri ve faydalarını içermektedir. Katılımcıları, çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve gönüllü olmaları dâhilinde araştırmaya katılmaları beklenmiştir. Katılımcılardan anket formunu kendileriyle aynı nitelikleri taşıyan diğer katılımcılarla gönüllü olmaları halinde paylaşmaları istenmiştir.

Anket formu iletişimde olunan akademisyenler ve araştırmacının sosyal medya hesaplarından (instagram, whatsapp, e-posta, twitter, linkedin) paylaşılmıştır. Araştırma hakkında bilgilendirilen katılımcıların gönüllü olma halinde katılmaları ve anket formunu diğer katılımcılarla paylaşması beklenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılara araştırmanın 15-20 dakika süreceği bilgisi önceden verilmiştir. Araştırmanın kriterleri (gönüllü olmak, 18-30 yaş arasında erkek olmak, romantik ilişki deneyiminin olması gibi), araştırmanın amacı ve araştırmanın riskleri katılımcılarla paylaşılmıştır. Araştırma süresince katılımcının psikolojik iyi oluşu göz önünde bulundurulmuştur. Kendini tetiklenmiş hissedenden katılımcıların çalışmayı yarım bırakabileceği, araştırmanın sonunda psikolojik yardım için yönlendirme alabilecekleri belirtilmiştir. Bunun için araştırmanın internet formuna psikolojik destek alabilecekleri kurum ve kişilere yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların kişisel haklarını korumaya yönelik birtakım önlemler alınmıştır. Katılımcıların araştırmaya anonim ve gönüllü olarak katılması beklenmiştir. Araştırmada elde edilen verilere ulaşım sadece araştırmacı ve danışmanı tarafından sağlanmaktadır.

2.5. Verilerin Analiz Edilmesi

Verilerin istatistiksel olarak analiz edilmesinde SPSS 27 programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler ilk olarak SPSS üzerinde kodlanmış ve analize girmeden önce kontrol edilmiştir. Değişkenlere minimum-maksimum değer analizleri ve kayıp değer analizi yapılmıştır.

Verilerin anlamlı uç değerleri, normal dağılım, doğrusallık ve çoklu doğrusal bağlantı varsayımları test edilmiştir.

Çalışma korelasyonel desene dayanmaktadır. Bu sebeple değişkenler arası ilişkileri inceleyebilmek amacıyla Pearson Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın hipotezinin “Kırılgan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkide şiddete yönelik algı ve kıskançlık seri aracı rol oynar.” olması göz önüne alınarak sonuç çıkarıcı istatistikler için Hayes PROCESS (2018) analiz programından faydalanılmış ve Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Analizde %95 güven aralığı ve 10000 bootstrap örnekleme kullanılmıştır.

Araştırmada Hayes PROCESS programının iki aracı değişkenli modeli Model 6 kullanılmıştır (Hayes, 2018). Kullanılan model Figür 3.3.1’de gösterilmiştir. Model 6, bağımsız değişkenin (kırılgan erkeklik), bağımlı değişken (psikolojik şiddet uygulama) üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemektedir (Hayes, 2018).

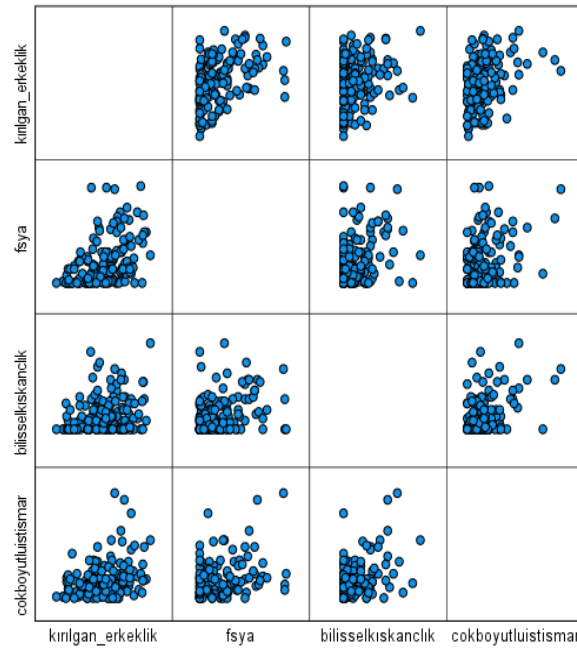
Figür 3.3.1 ele alındığında değişkenler arası ilişkilerden doğrudan ve dolaylı yoldan doğan etkiler ortaya konulmuştur. Figür 3.3.1’de yer verilen Model 6’da X’in (kırılgan erkeklik), Y (psikolojik şiddet uygulama) üzerindeki doğrudan etkisi c’ olarak adlandırılmıştır. X’in Y üzerinde olan dolaylı etkisi M1 (psikolojik şiddete yönelik algı) ve M2 (bilişsel kıskançlık) üzerinden 3 farklı yol ile ele alınmıştır. İlk modelde X’in M1 aracılığıyla Y üzerindeki etkisi incelenirken, ikinci modelde X’in M1 aracılığıyla M2’ye olan etkisi incelenmiş ve son modelde X’in Y üzerindeki dolaylı etkisi M1 ve M2’nin aracı rolü ile incelenmiştir (Preacher ve Hayes, 2008).

3. BULGULAR

3.1. Seri Çoklu Aracılık Değişken Analizi Varsayımların Test Edilmesi

Seri çoklu aracı değişken modelinin değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemeye önce normallik varsayımı, doğrusallık varsayımı, uç değerler varsayımı ve çoklu bağlantılılık varsayımı test edilmiştir.

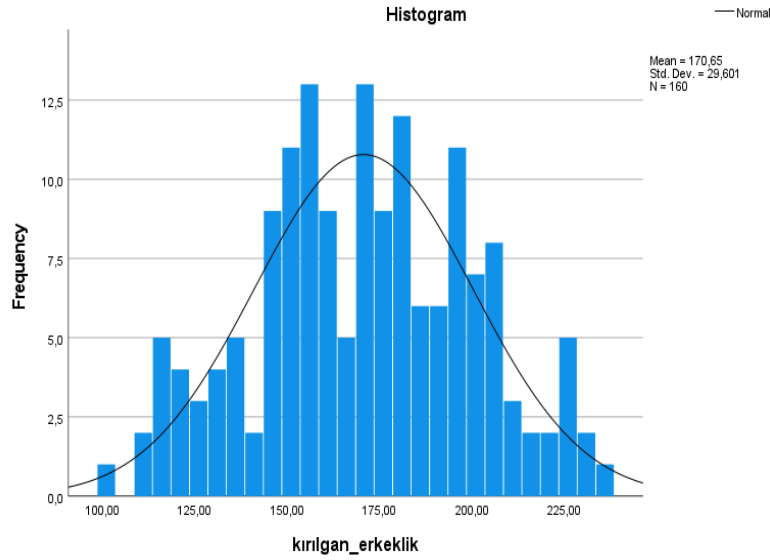
Doğrusallık varsayımı için doğrusallık saçılım grafiği kullanılmıştır. Varsayımın sağlanması için grafiğin doğrusal olması gerekmektedir (Field, 2009). Saçılım grafiğinde tüm değişkenler için pozitif yönde doğrusal grafik elde edilmiştir (Figür 3.1.1). Değişkenlerin arasında doğrusal bir ilişki olduğu bulunmuş, varsayım doğrulanmıştır.

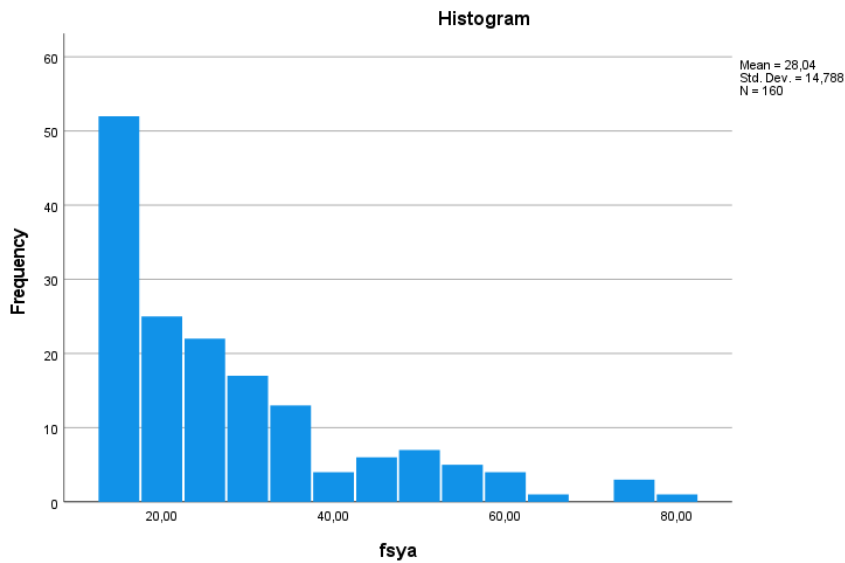
Figür 3.1.1.: Doğrusallık Saçılım Grafiği

Normallik varsayımı için çarpıklık-basıklık katsayıları ve histogram grafiği incelenmiştir. Çarpıklık-basıklık katsayıları için Skewness ve Kurtosis değerleri incelenmiştir. Alanyazında farklı yaklaşımlar olsa da bu araştırmada Skewness ve Kurtosis alt üst değerleri +1.5 ve -1.5 olarak ele alınmıştır (Tabachnick ve Fidel, 2013). Skewness ve Kurtosis alt üst değerleri kırılgan erkeklik değişkeni için -.017 , .511, psikolojik şiddete yönelik algı için 1.451 , 1.719, bilişsel kıskançlık için 1.686 , 3.005 ve psikolojik şiddet uygulama için 2.286 , 7.285

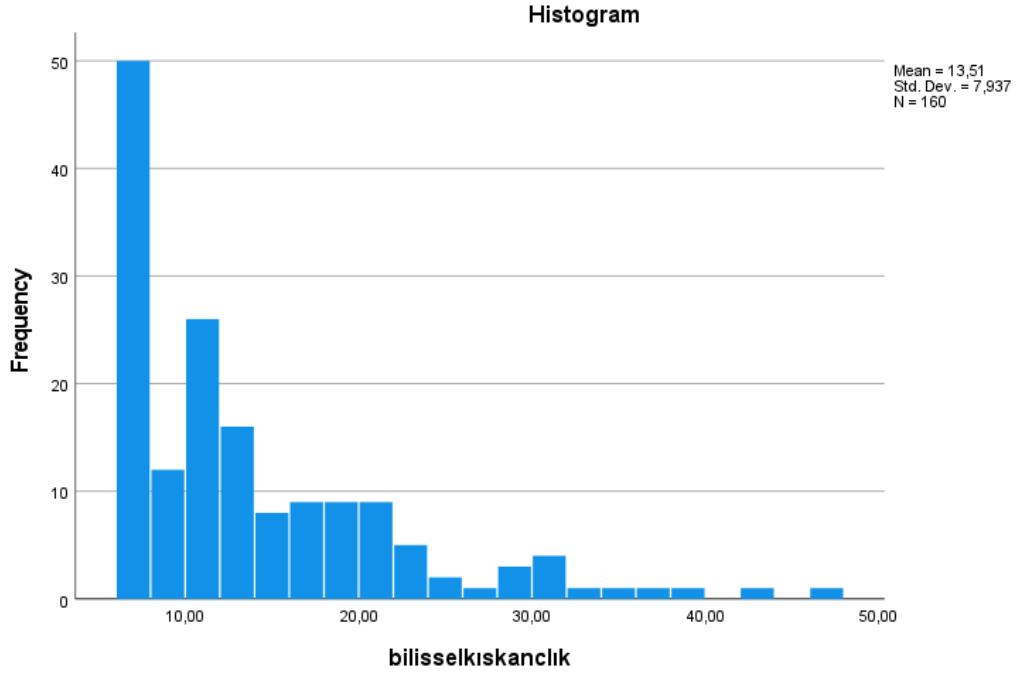
olarak bulunmuştur. Kırılğan erkeklik değışkeni dışında tđm değişkenler için Skewness-Kurtosis değerleri normal dağılımı sağlamamaktadır. Figđr 3.1.2, Figđr 3.1.3., Figđr 3.1.4. ve Figđr 3.1.5. incelendiğinde kırılğan erkeklik dışındaki değişkenlerin normal dağılım gđstermedięi gđrđlmektedir. Normal dağılım sağlanamasa da seri çoklu aracı değişken analizi için kullanılan PROCESS (Hayes, 2018) dağılımın normal olması varsayımını gerektirmemektedir. Bundan dolayı, normallik varsayımını sağlanamasa da analize devam edilmiştir.

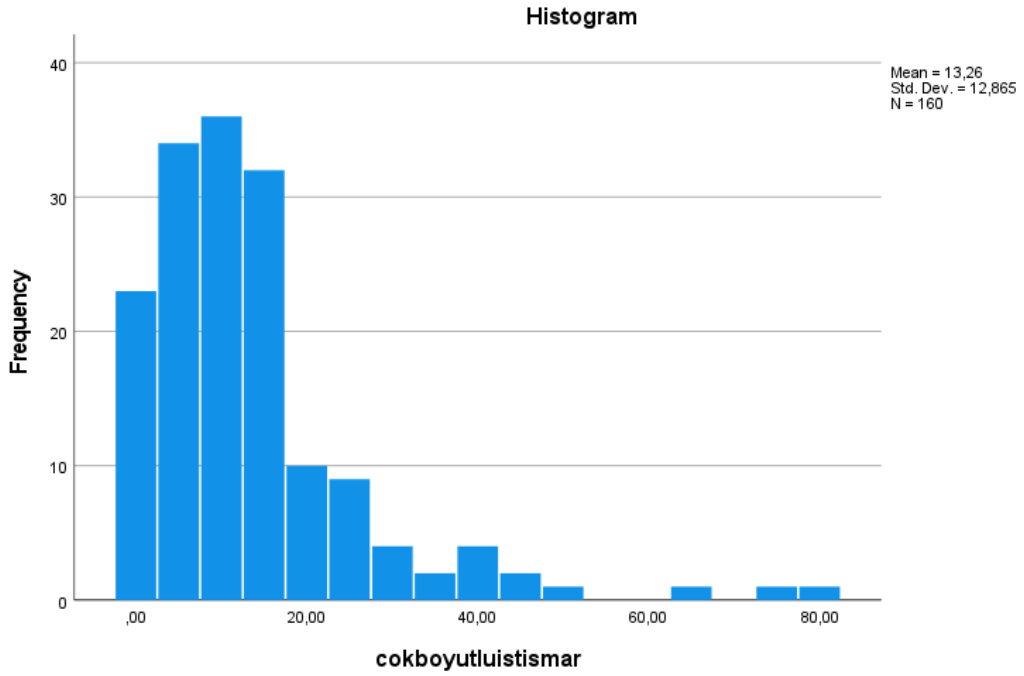
Figđr 3.1.2.: Kırılğan Erkeklik Değişkeni Histogram Grafiği

Figđr 3.1.3.: Psikolojik şiddete Yđnelik Algı Değişkeni Histogram Grafiği

Figür 3.1.4.: Bilişsel Kiskanlık Değişkeni Histogram Grafiği

Figür 3.1.5.: Psikolojik Şiddet Uygulama Değişkeni Histogram Grafiği

Çoklu doğrusallık varsayımı için değişkenler arasındaki korelasyon değerlerine bakılmıştır. Elde edilen korelasyon katsayılarının .80 değerinin altında olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2023). Tablo 3.2.1. incelendiğinde en yüksek korelasyon katsayısının kırılğan

erkeklik ve psikolojik şiddet uygulama arasında olduğu ($r = .443$) görülmektedir. Çoklu bağılantılılık varsayımı ihlal edilmemektedir.

Uç değerler varsayımının test edilmesi için Cook's distance değeri incelenmiştir. Varsayımın sağlanabilmesi için Cook's distance değeri 1'den büyük olmamalıdır (Cooks ve Weisberg, 1982). Araştırmada elde edilen Cook's distance değeri .508 olarak hesaplanmış ve anlamlı uç değerler varsayımını doğrulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizi

Bu çalışmanın değişkenlerini inceleyebilmek için bağımsız değişken (kırılgan erkeklik), aracı değişkenler (psikolojik şiddete yönelik algı, kıskançlık) ve bağımlı değişken (psikolojik şiddet uygulama) için kullanılan ölçeklerin toplam puanları, ortalamaları, minimum ve maksimum değerleri ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Aşağıdaki tabloda (3.2.1.) elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.2.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi

Değişkenler	1	2	3	4
1. Psikolojik Şiddet Uygulama	1			
2. Kırılgan Erkeklik	.321**	1		
3. Psikolojik Şiddete Yönelik Algı	.343**	.443**	1	
4. Kıskançlık	.409**	.237**	.344**	1
<i>M</i>	13.25	170.65	13.50	28,04
<i>SD</i>	12.86	29.60	7.93	14.78
Min-Max	0-78	101-238	15-78	7-47
Cronbach Alpha	.786	.676	.933	.834

Not: * $p < .05$

** $p < .01$

Korelasyon değerlerini yorumlayabilmek için alinyazında belirtilen aralıklar dikkate alınmıştır. Alanyazında sınıflamalar değişiklik göstermekle birlikte araştırmada $p < .05$ temel alındığında korelasyon katsayısı .00 - .30 ise zayıf düzeyde, .30 - .70 ise orta düzeyde ve .70 - 1.00 ise güçlü düzey şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2023).

Analiz sonuçları dikkate alındığında kırılgan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = .321$, $p < .01$). Erkeklerin kırılgan erkeklik düzeyinin yüksek olması psikolojik şiddet uygulama olasılığının da yüksek olma olasılığına işaret etmektedir.

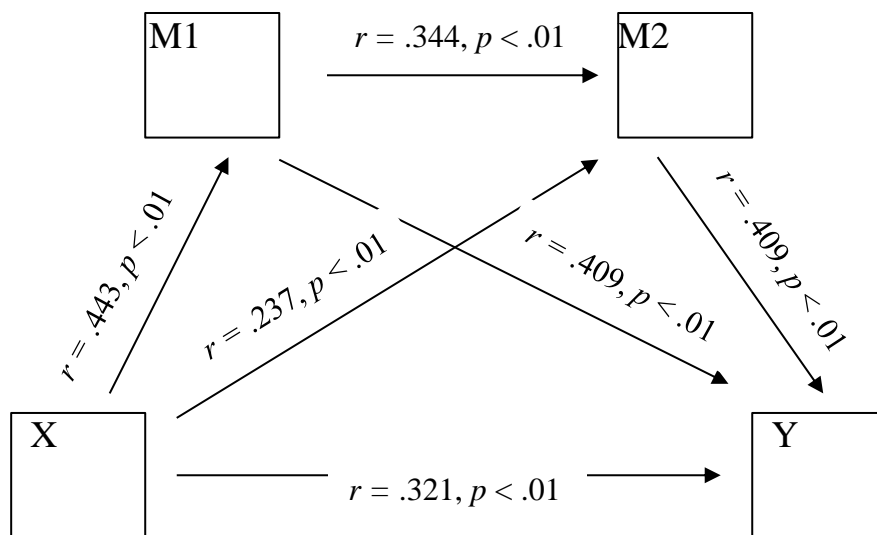
Psikolojik şiddete yönelik algı ile psikolojik şiddet uygulama arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = .343, p < .01$). Psikolojik şiddete yönelik olumlayıcı algı düzeyinin artması psikolojik şiddet uygulama olasılığını da arttırmaktadır.

Bilişsel kıskançlık ile psikolojik şiddet uygulama arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = .409, p < .01$). Bilişsel kıskançlık düzeyi arttıkça psikolojik şiddet uygulama riski de artma eğilimi göstermektedir.

Kırılğan erkeklik ile psikolojik şiddete yönelik algı arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = .443, p < .01$). Erkeklerin kırılğan erkeklik düzeylerinin yüksek olması psikolojik şiddeti olumlamaya yönelik algılarının da artma olasılığını arttırmaktadır.

Kırılğan erkeklik ile bilişsel kıskançlık arasında anlamlı, pozitif ve zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = .237, p < .01$). Erkeklerin kırılğan erkeklik düzeyinin artması, bilişsel kıskançlık düzeyinin artmasına işaret edebilir. Psikolojik şiddete yönelik algı ile bilişsel kıskançlık arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = .344, p < .01$). Psikolojik şiddete yönelik olumlayıcı algının artması bilişsel kıskançlık düzeyini de arttırabilir.

3.3. Genç Yetişkin Erkeklerde Kırılğan Erkeklik, Psikolojik Şiddete Yönelik Algı, Kıskançlık ve Psikolojik Şiddet Uygulama Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Dair Analizler

Figür 3.3.1.: Çoklu Arabuluculuk Modelinin İki Aracılı Değişkenli İstatiksel Diyagram

Model 6

Not: X = Kırılğan Erkeklik , Y = Psikolojik Şiddet Uygulama, M1 = Psikolojik Şiddete Yönelik Algı, M2 = Kıskançlık

Tablo 3.3.1’de gösterildiği üzere tüm değişkenler arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Kırılğan erkeklik yordayıcı değişken, psikolojik şiddete yönelik algı ve bilişsel kıskançlık aracı değişken, psikolojik şiddet uygulama ise yordanan değişken olarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 3.3.2. Doğrudan Etkiler İçin Bootstrap ve Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcılar	Model 1 (Sonuç Değişkeni = Psikolojik Şiddete Yönelik Algı)			Model 2 (Sonuç Değişkeni = Bilişsel Kıskançlık)			Model 3 (Sonuç Değişkeni = Psikolojik Şiddet Uygulama)		
	<i>B</i>	<i>LLCI</i>	<i>ULCI</i>	<i>B</i>	<i>LLCI</i>	<i>ULCI</i>	<i>B</i>	<i>LLCI</i>	<i>ULCI</i>
Kırılgan Erkeklik	.221*	151	.292	.028	-.016	.072	.077	.010	.144
Psikolojik Şiddete Yönelik Algı				.160*	.071	.248	.137	-.002	.276
Bilişsel Kıskançlık							.507*	.268	.747

Notlar: Model 1: $R^2 = .196$ $F(1, 158) = 38.557$, $p < .001$; Model 2: $R^2 = .127$ $F(2, 157) = 11.467$, $p < .001$; Model 3: $R^2 = .239$ $F(3, 156) = 16.297$, $p < .001$

*ile belirtilen değerler, modelinin hipotez edilen önerilen üç doğrudan yoluna karşılık gelmektedir.

Tablo 3.3.2.'nin analiz sonuçları değerlendirildiğinde, genç yetişkin erkeklerin kırılğan erkeklik düzeyinin, psikolojik şiddete yönelik algılarını yordadığı ilk model anlamlı bulunmuştur, $R^2 = .196$ $F(1,158) = 38.557$, $p < .001$. Kırılğan erkeklik değişkeni psikolojik şiddete yönelik algıyı anlamlı ve pozitif yönde yordamaktadır, $B = .443$, $t(158) = 6.209$, $p < .001$. Erkeklerde kırılğan erkeklik düzeyinin artmasının, psikolojik şiddete yönelik olumlayıcı algıyı da artırabileceği gözlenmektedir.

Model 2'de, kırılğan erkeklik ve psikolojik şiddete yönelik algının bilişsel kıskançlığı yordadığı model anlamlı bulunmuştur, $R^2 = .127$ $F(2, 157) = 11.467$, $p < .001$. Ancak kırılğan erkeklik bilişsel kıskançlığı anlamlı şekilde yordamamaktadır, $B = .028$, $t(157) = 1.272$, $p > .05$. Model 2'deki bir diğer değişken psikolojik şiddete yönelik algı, bilişsel kıskançlığı anlamlı şekilde yordamaktadır, $B = .160$, $t(157) = 3.576$, $p < .001$. Erkeklerde psikolojik şiddete yönelik olumlayıcı algılar arttıkça bilişsel kıskançlık düzeyleri de artma eğilimi gösterebilir.

Model 3'te kırılğan erkeklik, psikolojik şiddete yönelik algı ve bilişsel kıskançlığın psikolojik şiddeti yordadığı model anlamlı bulunmuştur, $R^2 = .239$ $F(3, 156) = 16.297$, $p < .001$. Kırılğan erkeklik, psikolojik şiddet uygulamayı anlamlı şekilde yordamaktadır, $B = .077$ $t(156) = 2.256$, $p < .001$. Hipotez 1 doğrulanmıştır. Elde edilen bulgu, erkeklerin kırılğan erkeklik düzeyi arttıkça psikolojik şiddet uygulama eğiliminin de artacağına işaret etmektedir.

Psikolojik şiddete yönelik algı, psikolojik şiddet uygulamayı anlamlı şekilde yordamamaktadır, $B = .137$ $t(156) = 1.940$, $p > .05$. Hipotez 2 doğrulanmamıştır. Bilişsel kıskançlık, psikolojik şiddet uygulamayı anlamlı şekilde yordamaktadır, $B = .507$ $t(156) = 4.185$, $p < .001$. Hipotez 3 doğrulanmıştır. Elde edilen veriler bilişsel kıskançlık arttıkça psikolojik şiddet uygulama eğiliminin de artma ihtimalini göstermektedir.

Tablo 3.3.3. Dolaylı Etkiler İçin Bootstrap Analiz Sonuçları

Yol		β	Boot SE	Boot LLCI	Boot ULCI	
Kırılgan Erkeklik→	Psikolojik Şiddete→ Yönelik Algı	Psikolojik Şiddet Uygulama	.070	.048	-.019	.169
Kırılgan Erkeklik→	Bilişsel Kıskançlık→	Psikolojik Şiddet Uygulama	.033	.033	-.019	.110
Kırılgan Erkeklik→	Psikolojik Şiddete→ Yönelik Algı	Bilişsel Kıskançlık→ Psikolojik Şiddet Uygulama	.041	.019	.010	.085

Notlar: *LLCI* = %95 güven aralığı alt sınır, *ULCI* = %95 güven aralığında üst sınır, bootstrap örneklem büyüklüğü = 10000.

Tablo 3.3.3'e göre kırılman erkeklik ile psikolojik Şiddet uygulama arasındaki ilişkide psikolojik Şiddete y6nelik algının aracı etkisinin olmadığı g6r6lmektedir, $\beta = .070$, 95% CI (-.019; .169). Benzer Şekilde, kırılman erkeklik ile psikolojik Şiddet uygulama arasındaki ilişkide bilişsel kıŐkançlıđın aracı etkisi de anlamlı çıkmamıŐtır, $\beta = .033$, 95% CI (-.019; .110).

Son olarak, kırılman erkek ile psikolojik Şiddet uygulama arasındaki ilişkide, psikolojik Şiddete y6nelik algı ve bilişsel kıŐkançlıđın seri aracı rollerinin olduğu dolaylı etkiler anlamlı bulunmuştur, $\beta = .041$, 95% CI (.010; .085). Hipotez 4 doğrulanmıştır. Elde edilen bulguya g6re, erkeklerde kırılmanlık erkekliğin artması, psikolojik Şiddete y6nelik olumluayıcı algının artmasına, psikolojik Şiddete y6nelik olumluayıcı algıların artması da bilişsel kıŐkançlık eğiliminin artması ihtimalini ortaya koymaktadır. B6ylece psikolojik Şiddet uygulama eğilimi artabilmektedir.

SONUÇ

Bu araştırma, genç yetişkin erkeklerde kırılğan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkileri, psikolojik şiddete yönelik algı ve bilişsel kıskançlık seri aracı rolüyle incelemeyi hedeflemiştir. Bu kısımda, çalışmanın analizinden elde edilen bulguların hipotezleri ne kadar desteklediği alanyazın üzerinden tartışılmıştır. Araştırmanın ana hipotezi olan kırılğan erkeklik bağımsız değişken, psikolojik şiddete yönelik algı ve bilişsel kıskançlık aracı değişkenler, psikolojik şiddet uygulama bağımlı değişkeni test eden analiz bulguları yorumlanmıştır. Sonuç bölümü, araştırmanın sınırlılıklarını ve önerileri kapsamaktadır.

Araştırmada ilk olarak “Kırılğan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif bir ilişki vardır.” hipotezi test edilmiştir. Yapılan analizlerde kırılğan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kırılğan erkeklik, psikolojik şiddet uygulamayı yordamaktadır. Bu bulgu, alanyazınla örtüşmektedir. Gülmez ve Demirtaş’ın (2022) kırılğan erkeklik, geleneksel cinsiyet rolü ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki aracı rolünü izledikleri araştırmada kırılğan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Türkoğlu’nun (2013) araştırmasında erkeklerin, erkeklığe yönelik algıladıkları tehdidin artmasının dolaylı yoldan psikolojik şiddet uygulama ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, erkeklığe yönelik tehdit algılama durumunda erkeklerin daha saldırgan davranışlar gösterdiğini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Jakupcak (2003), bireylerin erkeklığe yönelik algıladıkları tehdidin şiddeti uygulamayı etkileyebileceğini ileri sürmektedir. Vandello ve diğerleri (2008), araştırmasında erkek katılımcılara yaptıkları etkinlikte, kadınsı dönütü verilen katılımcıların daha saldırgan tutum sergilediğini gözlemlemişlerdir. Moore ve Stuart (2004), erkeklıklarına yönelik tehdit algılayan erkeklerin daha fazla öfke ve sözel saldırganlık gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Erkeklığe yönelik tehdit algılayan ve kadınlar üzerinde güç kuramayan erkeklerin olumsuz duygu ve tutuma sahip oldukları gözlemlenmiştir (Franchina, 2001). Erkeklerde kırılğan erkeklik düzeyinin artması psikolojik şiddet uygulama eğilimini de arttırmaktadır.

İkinci aşamada “Psikolojik şiddete yönelik algı ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif bir ilişki vardır.” hipotezi test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre psikolojik şiddete yönelik algı, psikolojik şiddeti uygulamayı yordamamaktadır. Hipotez 2 doğrulanmamıştır. Alanyazında psikolojik şiddete yönelik algı ile psikolojik şiddet uygulamaya yönelik araştırmaların kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Ancak eğitim düzeyinin şiddete yönelik algı ve

şiddet uygulamayla ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Örneğin Türkoğlu (2013) araştırmasında kırılğan erkeklik, şiddet yönelik algı ve şiddet arasındaki ilişkileri test etmiştir. Eğitim düzeyi üniversite olan erkekler, koruyucu rollerine yönelik daha fazla tehdit algılamaktadır. İlkokul, ortaokul ve lise mezunu erkekler üniversite mezunu erkeklere kıyasla fiziksel şiddeti daha fazla meşrulaştırma eğilimi göstermektedir (Türkoğlu, 2013). %72.7'sini üniversite mezunun oluşturduğu bu örnekleme, erkekliğine yönelik şiddet algılayan erkekler, kıskançlığın tetikleyici olduğu durumlarda daha fazla psikolojik şiddet uygulama eğilimi göstermiştir. Elde edilen bulgu eğitim düzeyinin algılanan tehdit ile ilişkili olduğu sonucuyla tutarlıdır. Ancak çoğunluğu üniversite mezunu olan bu çalışmada erkek katılımcılar, Türkoğlu'nun (2013) çalışmasında bulunan bilgiyi destekleyici şekilde, şiddeti daha az meşrulaştırma eğilimi göstermiş olabilir. Erkekler, erkekliğe yönelik tehdit algıladıklarında ise psikolojik şiddete yönelik algıları değişmiş ve psikolojik şiddet uygulama eğilimi göstermiş olabilir. Bu varsayım araştırmanın ana hipoteziyle uyumluluk göstermektedir. Psikolojik şiddete yönelik doğrudan olmasa da dolaylı olarak psikolojik şiddet uygulama ile ilişkilidir Psikolojik şiddete yönelik algı ve şiddet uygulama arasında doğrudan bir ilişki bulunmamasında katılımcıların eğitim düzeyinin etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde ise şiddete yönelik inançların şiddet davranışını açıklamada tek başına yeterli olmadığını gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Dibble ve Murray (1978) aile içi şiddete yönelik algı ve şiddet davranışı uygulama arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya katılan 2143 çiftin şiddet gösterme eğilimlerinin yüksek olduğu ancak şiddete yönelik inanç ve algıların tek başına şiddet davranışı ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal yapı ve cinsiyet rolleri ise şiddet davranışı ile ilişkilidir. Düşük gelire sahip bir eş, evin reisi olma statüsünü elde edebilmek için orta gelire sahip bir eşe kıyasla daha fazla şiddet davranışı (örn. partneri kontrol etme) gösterme eğiliminde olabilir (Dibble ve Murray, 1978).

Üçüncü aşamada “Kıskançlık ile psikolojik şiddet uygulama arasında pozitif bir ilişki vardır.” hipotezi test edilmiştir. Araştırmada kıskançlığın bilişsel boyutu ele alınmıştır. Yapılan analiz sonucu bilişsel kıskançlık, psikolojik şiddet uygulamayı anlamlı şekilde yordamaktadır. Bilişsel kıskançlık arttıkça psikolojik şiddet uygulama eğilimi artmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuç alanyazını destekler niteliktedir (Aracı-İyiyaydın ve diğerleri, 2022; Toplu-Demirtaş ve diğerleri,2022). Dikmen ve diğerleri (2017) yaptıkları araştırmada kadın katılımcıların %88'inin psikolojik şiddete maruz bırakıldığını, şiddete maruz bırakılan katılımcıların %40.2'sinin kıskançlığı sebep gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Vandellos ve diğerleri, (2009) Şili, Amerika ve Kanada örneklemleri üzerine yaptıkları araştırmada

katılımcıların kıskançlık durumunda şiddeti daha sıcak karşılama eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Aracı-İyiaydın ve diğerleri (2022) ve Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2022) araştırmalarında, cinsiyet fark etmeksizin, bilişsel kıskançlığın, psikolojik ve siber flört şiddeti uygulama riskini yordadığını bulgulamışlardır.

Türkiye’de ise kıskançlığın şiddet ile ilişkili araştırmalar devamlılık göstermektedir. Dikmen, Özyaydın ve Yılmaz (2017), 500 kadın öğrenci ile yaptıkları çalışmada kadınların %88’inin duygusal şiddete maruz bırakıldığı bulgusuna ulaşmıştır. Katılımcılara şiddete maruz bırakılma sebepleri sorulmuş, %40.2’si kıskançlık cevabını vermiştir. Aile içi şiddet ile ilgili yapılan bir araştırmada şiddete maruz bırakılan kadınların %39.6’sı kıskançlığı şiddetin sebebi olarak göstermektedir (Çiftçi ve Açıık, 2022). Toplu-Demirtaş, Sümer ve Fincham (2017) Türkiye örnekleminde geliştirdikleri ölçek çeviri çalışmasında katılımcıların kıskançlık davranışları şiddet değil sevgi/sahiplenme eylemi olarak gördüğü sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Toplu-Demirtaş ve Sümer (2026), 390 flört eden üniversite öğrencisinden oluşan bir örnekleme, ilişkiye güvenin, partnerin aldatacağına ilişkinin şüphenin ve kıskançlığın kaygılı bağlanma ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkide seri aracı rolleri olduğunu bulgulamışlardır.

Son olarak “Kırılgan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkide şiddete yönelik algı ve kıskançlık seri aracı rol oynar.” hipotezi test edilmiştir. Kırılgan erkeklik düzeyi yüksek olan erkeklerin şiddete yönelik algısının kıskançlık gibi tetikleyici durumlarda psikolojik şiddet uygulama eğilimini anlamlı olarak arttırması beklenmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde kırılgan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkide, psikolojik şiddete yönelik algı ve bilişsel kıskançlığın dolaylı etkileri anlamlı bulunmuştur. Hipotez 4 doğrulanmıştır. Alanyazında bu hipotezi doğrudan destekleyen araştırma bulunmamıştır. Ancak alanyazında kırılgan erkeklerin şiddete yönelik algısını, kıskançlık tetikleyicisinin olduğu durumlarda şiddet uygulama ile ilişkisini farklı şekillerde inceleyen araştırmalar mevcuttur.

Erkeklik, sosyal onaya tabidir (Türkoğlu, 2019), kazanılması gerekir. Zor kazanılan ama kolay kaybedilen erkeklik, oldukça kırılgan bir yapıya sahiptir (Vandello ve diğerleri, 2008). Koruyucu rol, otorite, geçim sağlayan olma, sert olma, kadınlara boyun eğmeme gibi roller ve beklentiler erkeklik rolü üzerinde tehdit oluşturabilmektedir (Türkoğlu, 2013). Erkeklige yönelik tehdit algılayan erkekler ise toplumsal statüyü geri kazanabilmek adına ve

kendini ispatlayabilmek için daha saldırgan davranışlar sergileme eğilimi gösterebilmektedir (Bosson ve diğerleri, 2009). Erkeklerle, erkekliğin sorgulandığını ve tehdit altında olduğunu düşündürebilen belirli toplumsal kalıp yargılar olduğu söylenebilir. Geleneksel toplum yapısıyla ilişkilendirilebilecek kıskançlık ve namus, erkekliğin koruyucu rolüne tehdit (Türkoğlu, 2013) olarak algılanabilmektedir. Kıskançlık durumunda ise uygulanan şiddet, daha normal karşılanabilmekte ve erkekler tarafından şiddet olarak görülmemektedir (Sünetçi ve diğerleri, 2016; Vandello ve diğerleri, 2009). Toplumsal cinsiyet temelli şiddet failleriyle yapılan bir araştırma toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargılarının, şiddet davranışlarından bağımsız olmadığını göstermektedir. Yapılan çalışmada faillerin, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı, partnerini suçlayıcı ve şiddeti meşrulaştırıcı davranışlar sergiledikleri, bilişsel kıskançlık davranışları gösterme eğilimleri olduğu gözlemlenmiştir (Rodriguez-Espartal, 2016). Benzer bir çalışmada namus kültürüne yönelik puanları yükselen erkeklerin kıskançlık puanları da yükselmektedir. Aşk/sevgi eylemi olarak algılanabilen kıskançlık (Puento ve Cohen, 2003), şiddetin meşrulaştırılmasında aracı rol oynayabilir (Ceylan, 2016). Oysa araştırmalar psikolojik şiddet ile kıskançlığın ilişkili olduğunu göstermektedir (Kaisen ve Painter, 1992). Kırılğan erkeklik düzeyinin, kıskançlık aracılığıyla tetiklendiği durumlarda psikolojik şiddet uygulama ile ilişkili olduğu da görülmektedir (Gülmez ve Toplu-Demirtaş, 2022).

Yukarıda verilen bulgular incelendiğinde, kırılğan erkeklik düzeyinin psikolojik şiddet ile ilişkili olduğu, bu ilişkide şiddete yönelik algının ve bilişsel kıskançlığın aracı rol oynayabileceği hipotezleri alanyazın ile uyumluluk gösterdiği ileri sürülebilir. Kadının maruz bırakıldığı psikolojik şiddetin önüne geçilmesinde şiddetin öncüllerini açıklamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye gibi ataerkilliğe dayanan bir toplumda erkeklik, tehdi ve kolayca kaybedilmeye açıktır. Erkeklik, ekonomi, aile reisi olma, toplumda statü sahibi olma gibi beklentilerle şekillenirken kadınsı olmak ve namus kavramına dair bakış açısını değiştirmek erkekler tarafından tehdit olarak algılanabilir. Erkekliğin tehdidi beraberinde saldırgan davranışları ve şiddeti getirebilmekte, şiddeti meşrulaştırmaya yönelik algıları olan erkeklerin kıskançlık durumundan tetiklenebileceği öngörülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın ilk sınırlılığı örneklem sayısından kaynaklanmaktadır. Örnekleme, Türkiye’de bulunan 18-30 yaş aralığında en az bir ilişki deneyimi olmuş 160 genç yetişkin

erkek oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcılarının sadece erkeklerden oluşması, erkeklerin şiddet ve ilişkisel deneyimlerini ölçüyor olması ulaşılan katılımcı sayısının beklenenden az olmasına sebep olmuştur. Araştırmanın örnekleme yöntemi ve veri toplama sürecinden kaynaklanan sınırlılıklar da bulunmaktadır. Örnekleme yönteminde daha fazla katılımcıya ulaşmak için kolay ulaşılabilirlik yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilirlik yöntemi, araştırma bulgularının genellenebilirliği açısından önemli bir sınırlılıktır.

Diğer sınırlılık ise araştırma yönteminden kaynaklanmaktadır. Araştırmada değişkenlerin ilişkisini incelemek için korelasyonel desen seçilmiş ve ölçüm için öz bildirim ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmanın korelasyonel desene incelenmiş olması neden sonuç ilişkisi kuramamayı beraberinde getirmektedir. Ölçek yönteminde sınırlılık ise ölçeklerin uygulanmasında ortaya çıkmış olabilecek dışsal ve içsel etmenler olarak görülmüştür.

Başka bir sınırlılık ise örneklem grubunun demografik özellikleriyle ilişkilidir. Katılımcıların büyük bir kısmı, eğitim düzeyi yüksek (%72.7'si üniversite mezunu), çalışan (%52.8'i çalışan, %15.5'i okuyan ve çalışan) tarafından oluşmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlasının çalışan, eğitim düzeyi yüksek erkeklerden oluşması sosyo ekonomik düzey ve eğitim düzeyi bakımından çeşitliliği sağlamamaktadır. Bu araştırmada eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey değerlendirilmemiştir. Ancak farklı sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyine sahip erkeklerin, erkekliğe ve şiddete yönelik algılarının, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama davranışlarının farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Bu çeşitliliğin sağlanması Türkiye'de ilişkisel deneyimler ve şiddete dair bakış açısını daha geniş bir çerçeveden ele almayı sağlayabilir.

Diğer bir sınırlılık, katılımcıların çok büyük bir kısmının cinsel yönelimini heteroseksüel olarak (%92.5 heteroseksüel) tanımlamasıdır, cinsel yönelim bakımından çeşitlilik sağlanamamıştır. Araştırmanın amacı, kırılğan erkeklik ile kadına yönelik psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkilerin doğrudan ve dolaylı olarak incelenmesini kapsamaktadır. Ancak cinsel yönelim bakımından çeşitliliğin arttırılması, araştırmanın sadece heteroseksüel ilişkiler üzerine kurgulanmaması, ilişki paradigmasını ve yakın ilişkilerde şiddetin anlamlandırmasında önemli olabilir.

Son sınırlılık ise genç yetişkin erkeklerde kırılğan erkeklik, psikolojik şiddete yönelik algı, bilişsel kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların

azlığından kaynaklanmaktadır. Son dönemlerde erkeklik çalışmaları giderek artsa da alanyazında psikolojik şiddetle ilgili araştırmaların büyük bir kısmı şiddete maruz bırakılana yönelik yapılmaktadır. Toplumsal cinsiyeti temel alan bu araştırmada elde edilen bulguları destekleyen çalışmaların azlığı, bulguların yorumlanması açısından sınırlılık yaratmaktadır.

Araştırmaya ve Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgularda kırılğan erkekliğin psikolojik şiddetle doğrudan ve dolaylı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmanın doğrulanmayan tek hipotezi vardır. Psikolojik şiddete yönelik algı, varsayımın aksine, psikolojik şiddet uygulamayı yordamamaktadır. Psikolojik şiddete yönelik algının, psikolojik şiddet uygulamayı yordamasının sebebinin, katılımcıların eğitim düzeyi ile ilişkili olduğu (%72.7'si üniversite mezunu) düşünülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça, kişinin şiddete yönelik bakış açısı da değişmektedir (Türkoğlu, 2013). Bu sebeple araştırmaya katılan katılımcıların eğitim düzeyi ve sosyo ekonomik çeşitlilik göstermesinin araştırmanın genellenebilirliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Genç yetişkin erkeklerin ilişki deneyimleri üzerine kurgulanan bu araştırmanın katılımcılarına, psikolojik şiddet uygulama ve psikolojik şiddet ile ilişkili, algıyı, kıskançlığı ve erkekliğe yönelik algıyı ölçen bazı ölçekler uygulanmıştır. Uygulanan ölçeklerinin içeriği tetikleyici olabilir ve katılımcı soruları sosyal beğenilirliği düşünerek yanlı ve eksik cevaplamış olabilir. Sosyal beğenilirliği azaltmak ve katılımcının deneyimlerini daha iyi analiz edebilmek adına karma araştırma yöntemleri kullanılabilir. Katılımcı sayısının artırılması, örneklemin evrene genellenebilirliğini artırmak adına önemli olabilir.

Araştırmanın katılımcılarının büyük bir kısmı heteroseksüel ilişkiler deneyimlemektedir. Alanyazın incelendiğinde, LGBTQ+ topluluğunun ilişki deneyimlerini inceleyen çalışmalar görece az bulunmaktadır. LGBTQ+ bireylerin ilişki içerisinde maruz bırakıldığı ve maruz bıraktığı şiddete yönelik çalışmaların artırılması alanyazına katkı sağlayabilir. Özellikle gey ve biseksüel erkeklerde, aynı modelin test edilmesi, gey ve biseksüel erkeklerde psikolojik şiddet deneyimlerini, kırılğan erkeklik ve psikolojik şiddet uygulama arasındaki ilişkilere ışık tutması bakımında büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya yönelik son öneri ise araştırma değişkenlerinin geliştirilmesi ile ilgilidir. Bu araştırmada şiddetin psikolojik ve kıskançlığın bilişsel alt boyutuna odaklanılmıştır. Şiddeti ve kıskançlığı tüm boyutlarıyla ele alan bir araştırma geliştirmek, kırılğan erkeklik ile ne kadar ilişkilendiği ve kıskançlığın hangi boyutlarının şiddetin tetikleyicisi olduğu sorularına cevap olabilir.

Araştırma bulgularının, şiddeti önleyici müdahale geliştirme açısından önemli olabileceği düşünülmektedir. Alanyazında kadına yönelik şiddet ile ilgili araştırmaların sayısı artmakta ancak Türkiye örneğinde şiddet uygulama davranışlarını kırılğan erkeklik kuramı üzerinden inceleyen çalışmaya halen ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalar şiddetin ilişkilerde yaygın bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Toplu-Demirtaş ve Sümer (2022) yaptıkları araştırmada erkeklerin %78’inin partnerlerine psikolojik şiddet uyguladığı, kadınların ise %73’ünün psikolojik şiddete maruz bırakıldığı sonucuna ulaşmıştır. Dikmen ve diğerleri (2017) kadın katılımcıların %88’inin psikolojik şiddete maruz bırakıldığını ortaya koymuştur. Ergöçmen, Yüksel-Kaptanoğlu ve Jansen (2013) araştırmasında, kadınların %36’sının şiddete maruz bırakıldığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir araştırmada kadınların %27.5’i fiziksel ya da psikolojik şiddete maruz bırakılmış, şiddete maruz bırakılan kadınların %89’u eşlerinin şiddet faili olduğunu belirtmiştir.

Alanyazına göre, erkekliğe yönelik algılanan tehdit, saldırgan davranışlarla (Türkoğlu, 2013; Moore ve Stuart, 2004) ve araştırmanın bulguları göz önüne alındığında psikolojik şiddet uygulama ile ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet normları ile ortaya çıkan erkeklik statüsü ve bu statüyü korumak için yaşanan stres, erkeği ve ilişkisel deneyimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Alanyazında kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik uygulamalara ve işlevselliklerine yer verilmektedir. Crossman ve diğerleri (1990) yaptıkları araştırmada, partner şiddetine yönelik müdahale gören erkeklerin şiddet davranışları gösterme eğilimlerinde azalma olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Wekerle ve Wolfe (1999), ergenlik dönemi flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilen programları incelemişlerdir. Özellikle okul temelli ilerleyen önleyici müdahale programlarının kız ve oğlan öğrencilerin, ebeveyn ve okul personelinin dahil edilmesinin, programın ders kapsamında verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Erken yaşlarda şiddete yönelik bilgi sahibi olmanın, şiddete maruz bırakılan ve şiddet failinin bilinçlenmesi, aksiyon almasının önemi vurgulanmıştır (Wekerle ve Wolfe, 1999). Flood (2015), erkek şiddetini önlemeye yönelik uygulanan programları incelediği araştırmasında önleyici çalışmaların sınırlılıklarına da dikkat çekmiştir. Programların kadınlar tarafından

kurgulanıp yürütülmesi, erkek katılımının oldukça az olması, katılımcı erkeklerin gelir düzeyi, cinsel yönelimi gibi açılardan homojen dağılması programların etkililiğini etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin erkeklere kazandıracığı faydanın da vurgusunun önemli olduğunu ileri sürmektedir (Flood, 2015). Uluslararası Kurtarma Komitesi (2014) kadına yönelik şiddeti azaltmak ve önlemek amacıyla toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını değiştirebilmek amacıyla geliştirdikleri Batı Afrika'da yaşayan çiftler ile çalışılmıştır. 1 yıl süren programda erkek şiddetinin azaldığı, şiddet konusundaki tutumların değiştiği, ev işleri, temizlik gibi kadınlığa atfedilen sorumluluklara katılımın arttığı ve duygu yönetimlerini olumlu yönde değiştirdikleri gözlemlenmiştir. Araştırma çıktılarında kadına şiddete yönelik çalışmaların hem kadını hem erkeği hedef almasının önemli olduğu vurgulanmıştır (UKK, 2014). Fulu ve diğerleri (2014) kadına ve kız çocuklarına şiddeti önlemeye yönelik uygulanan müdahale programlarını inceleyen çalışmasında toplumsal cinsiyetlere yönelik algıları dönüştürmenin, ilişki temelli müdahalelerin, erkek ve erkek çocuklarına yönelik eğitimlerin ve sosyal normların etkili; ebeveyn programları, okul temelli ve erkeklik kalıplarına yönelik müdahalelerin ise umut verici olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye'de ise şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar artış göstermektedir. Cinsiyet rolleri ve şiddet davranışlarına yönelik farkındalık geliştirmek, şiddeti önleme açısından önem arz etmektedir. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğinin geliştirdiği "Ne Var Ne Yok?!" (2017) projesi, şiddet önleme ile ilgili yapılan kapsamlı araştırmaya örnek olarak verilebilir. 2017 yılından itibaren güvenli ilişkiler temelinde geliştirilen proje, lise öğrencileri, psikolojik danışmanlar ve belediye çalışanları ile farklı kanallardan yürütülmüştür. Lise öğrencileri için grup oturumları, psikolojik danışmanlar için süpervizyon kapsamında eğitimler ve belediye personeli için atölye, seminer şeklinde planlanmıştır. Lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışma sonrasında projeye katılan 3500 öğrencinin %92.5'i projenin devam etmesi gerektiğini ve %89.6'sı flört şiddetinin önlenabilir olduğunu ifade etmiştir. Elde edilen araştırma çıktıları şiddetin önlenmesine dair atılan adımların önemini göstermektedir.

Türkiye'de ve dünyada şiddete yönelik çalışmaların yöntemine yönelik farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ancak yapılan araştırmaların bulguları şiddeti önlemeye yönelik çalışmaların umut vaat edici olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada toplumsal cinsiyet temelinde ele alınan, kırılğan erkeklik ile psikolojik şiddet uygulamanın doğrudan ve dolaylı şekilde ilişkili olduğu bulgusundan yola çıkılarak, kapsamlı bir eğitim ve önleyici müdahale programı geliştirilebilir. Toplumsal cinsiyet temelinde geliştirilecek bu program, ataerkil düzen

içerisinde ezilen kadın ve erkekler için önleyici bir çalışma halini alabilir. Şiddetin sadece evin içerisinde olmadığını düşünerek programın, iş, okul ve sosyal alanlar gibi hayatın içerisine nüfus edecek şekilde planlanması önemlidir. Kıskançlık davranışlarının Türkiye örneğinde şiddet değil sevgi/aşk ifadesi (Toplu-Demirtaş, 2016) olarak görülmesi, psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine oranla daha az ciddiye alınması (Wilson ve Smirles, 2022), kadın ve erkekleri şiddet davranışlarına yönelik bilinçlendirme çalışmalarının önemini bir kez daha göstermektedir (UKK, 2014). Alanyazın dikkate alınarak geliştirilecek müdahale programına, sadece genç yetişkin heteroseksüel erkeklerin değil, aynı zamanda gey, biseksüel cinsel yönelime sahip, farklı eğitim ve gelir düzeyine sahip erkeklerin heterojen bir şekilde katılımının (Flood, 2015), kadınların, ergenlik döneminde olan kız ve oğlan çocuklarının (Proje Ne Var Ne Yok, 2017) ve ebeveynler dahil toplumun her bir üyesin, kapsamının önemli olduğu düşünülmektedir. Önleyici müdahalelerin okul ortamında yaygınlaştırılması ve müfredata dahil edilmesinin (Wekerle ve Wolfe, 1999) etkili olabileceği öngörülmektedir. Bu sebeple okullarda öğretmenleri, özellikle psikolojik danışmanları eğitmek (örn. Proje Ne Var Ne Yok, 2017), gençlerin şiddet ve toplumsal cinsiyet hakkında bilinçlendirmek, şiddetle başa çıkma yolları konusunda güçlendirmek ve kendilerini ifade etmeleri için alan açmak önemlidir.

Bulgulara göre, erkeklerin benimsediği toplumsal cinsiyet rollerinin, şiddete ve kıskançlığa bakış açılarının psikolojik şiddet davranışlarıyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele programları devamlılığını sürdürmektedir. Ancak şiddeti aile içi şiddet temelinden daha kapsamlı bir şekilde ele almanın (flört vb.) ve şiddete yönelik çalışmalarda sadece kadını değil, erkeği de dahil etmenin önemli olabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla yola çıkarak, sosyal becerileri geliştirmeye, güvenli ilişki kurma ve sürdürmeye yönelik yapılandırılmış psikoeğitim ve grup rehberlik programları oluşturulabilir. Üniversite düzeyinde bazı üniversitelerin ve yüksek lisans programlarının içerisine dahil edilmeye başlanan flört şiddeti ile ilgili dersler yaygınlaştırılabilir.

Erkeklerin hegemonik erkekliği sürdürme eğilimi gösterdiği (Tekkas-Kerman ve Betrus, 2019), giderek daha erkeksi rolleri üstlendiği (Özkan ve Lajunen, 2005) ve toplum tarafından reddedilme korkusu yaşadığı (Eslen-Ziya ve Koç, 2016) Türkiye’de, cinsiyet rolleri ve geleneksel erkeklik kalıplarını dönüştürmek (Fulu ve diğerleri, 2014) oldukça önemli bulunmaktadır. Toplumsal statüyü güç ve erk ile kazanmaya çalışmayan bir erkek, şiddeti olumlamayı tercih etmeyebilir ve kıskançlık gibi tetikleyici durumlarda şiddet davranışı göstermekten kaçınabilir.

KAYNAKÇA

- Adıbelli, D. ve Yüksel, R. (2019). Views of turkish men about violence against women: a community mental health issue. *International Journal of Caring Science*, 19(1), 149-162. Erişim adresi: https://www.internationaljournalofcaringsciences.org/docs/17_adibeli_12_1.pdf
- Al-Natour, A., ve Gillespie, G. L. (2022). Men's perceptions of violence against women: Improving cultural literacy for combating violence within family. *Clinical nursing Research*, 31(2), 251-260.
- Andersson, T., Heimer, G., ve Lucas, S. (2015). *Violence and health in Sweden: a national prevalence study on exposure to violence among women and men and its association to health*. Uppsala University, Sweden. Erişim adresi: <https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:854691/FULLTEXT01.pdf>
- Aracı-İyiaydın, A., Toplu-Demirtaş, E., Akçabozan-Kayabol, N. B., ve Fincham, F. D. (2022). I ruminate therefore i violate: The tainted love of anxiously attached andjealous partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9-10), NP7129-NP7155. doi:10.1177/0886260520967743
- Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü. *Europion Institute For Gender Equality*. Erişim adresi: <https://eige.europa.eu/>
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye'de erkeklik inşasının bedensel ve toplumsal aşamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 155– 162. doi: 10.1037/h0036215
- Bem, S. L. (1981). *Bem Sex Role Inventory: Professional manual*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press. doi: 10.1037/t00748-000
- Bosson, J. K., Vandello, J., Burnaford, R. M., Weaver, J. R. ve Wasti, S. A. (2009). Precarious manhood and displays of physical aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(5), 623–634. doi:10.1177/0146167208331161
- Bosson, J. K., ve Vandello, J. A. (2011). Precarious manhood and its links to action and aggression. *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 82-86. doi: 10.1177/0963721411402669
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., ve Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: evolution, physiology, and psychology. *Psychological Science*, 3(4), 251-256. doi: 10.1111/j.1467-9280.1992.tb00038.x
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi, Ankara.
- Büyüköztürk, S. (2023). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi, Ankara.

- Canto, J., M., Alvaro, J., L., Pereira, M., E., Torres, A., R. ve Pereira, C., P. (2012). Jealousy and infidelity: The role of gender identity and culture of honour, *Studies in Psychology*, 33(3), 337-346, doi: 10.1174/021093912803758129
- Ceylan, S. (2016). *Social psychological predictors of violence against women in honor cultures* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (2017). *Flört şiddeti konusunda gençlerin çözüm önerileri: Araştırma Raporu*. Erişim adresi: <https://cinselsiddetlemucadele.org/wpcontent/uploads/2018/09/NVNY-EEPGenclerin-Cozum-Onerileri-1.pdf>
- Cislaghi, B. ve Heise, L. (2020). Gender norms and social norms: differences, similarities and why they matter in prevention science. *Sociology of Health ve Illness*, 42(2), 407-422. doi:10.1111/1467-9566.13008
- Crossman, R.K., Stith, S.M. ve Bender, M.M. (1990). Sex role egalitarianism and marital violence. *Sex Roles* 22, 293–304. doi: 10.1007/BF00288335
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. University of California Press, Berkley.
- Connell, R. ve Pearce, R. (2014). *Gender norms and stereotypes. A survey concepts, research and issues about change*. UN Women. <https://www.unwomen.org/~media/headquartes/attachments/sections/csw/59/csw59e-gmbp2-connell-pearse-en.pdf>
- Cook, R. D., ve Weisberg, S. (1982). Criticism and influence analysis in regression. *Sociological Methodology*, 13, 313–361. doi:10.2307/270724
- Dardis, C. M., Edwards, K. M., Kelley, E. L., ve Gidycz, C. A. (2017). Perceptions of dating violence and associated correlates: A study of college young adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(21), 3245–3271. doi: 10.1177/088626051
- Deaux, K. (1985). Sex and gender. *Annual Review of Psychology*, 36(1), 49-81. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.36.020185.0>
- Delgado Álvarez M. C., Estrada Aranda B., López Huerto J. A. (2015). Gender and cultural effects on perception of psychological violence in the partner. *Psicothema*, 27(4). <https://www.psicothema.com/pdf/4278.pdf>
- Dibble, U., ve Straus, M. A. (2017). Some social structure determinants of inconsistency between attitudes and behavior: The case of family violence. *Physical Violence In American Families* (pp. 167-180). Routledge.
- Dikmen, H. A., Özyayın T., ve Yılmaz, S. D. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2, 170-176.
- Dökmen, Z. (1991). Bem cinsiyet rolü envanterinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-87. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2152936>

- Dünya Sağlık Örgütü. *Gender and Health*. Erişim Adresi: https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1
- Eagly, A. H. (1983). Gender and social influence: A social psychological analysis. *American Psychologist*, 38(9), 971. doi: 10.1037/0003-066X.38.9.971
- Eshelman, L., ve Levendosky, A. A. (2012). Dating violence: Mental health consequences based on type of abuse. *Violence and Victims*, 27(2), 215-228. doi:10.1891/0886-6708.27.2.215
- Eslen-Ziya, H. ve Koc, Z. (2016). Being a gay man in Turkey: internalised sexual prejudice as a function of prevalent hegemonic masculinity perceptions, *Culture, Health ve Sexuality*, 18:7, 799-811, doi: 10.1080/13691058.2015.1133846
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage.
- Eisler, R. M., ve Skidmore, J. R. (1987). Masculine gender role stress: Scale development and component factors in the appraisal of stressful situations. *Behavior Modification*, 11(2), 123-136. doi:10.1177/01454455870112
- Fulu, E., Kerr-Wilson, A., Lang, J., Gibbs, A., Jacobson, J., ve Jewkes, R. (2014). What works to prevent violence against women and girls. *Evidence Review of Interventions to Prevent Violence against Women and Girls Pretoria: Medical Research Council*, 1580-9. Erişim adresi: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a089a8ed915d3cfd00037c/What_Works_Inception_Report_June_2014_AnnexF_WG23_paper_prevention_interventions.pdf
- Ergöçmen, B. A., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., ve Jansen, H. A. (2013). Intimate partner violence and the relation between help-seeking behavior and the severity and frequency of physical violence among women in Turkey. *Violence against Women*, 19(9), 1151-1174. doi: 10.1177/1077801213498474
- Franchina, J. J., Eisler, R. M., ve Moore, T. M. (2001). Masculine gender role stress and intimate abuse: Effects of masculine gender relevance of dating situations and female threat on men's attributions and affective responses. *Psychology of Men ve Masculinity*, 2(1), 34. doi: 10.1037/1524-9220.2.1.34
- Gedizoğlu, D. (2020). *LGBTİ+ hakları alanında çeviri sözlüğü*. Erişim adresi: <https://kaosgldernegi.org/images/library/cevirisozlugu2020.pdf>
- Gülmez, S.C. ve Toplu-Demirtaş, E. (2022). *More gendered in perceptions and more fragile: men's use of psychological violence against partners in romantic relationships*. 23. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Konferansı.
- Günay-Erkol, Ç. (2018). İlet, zillet, erkeklik: eleştirel erkeklik çalışmaları ve Türkiye'deki seyri. *Toplum ve Bilim*, 145, 6-31.
- Gürsoy, M. Y., ve Kara, F. (2020). Prevalence of violence against older adults and associated factors in Çanakkale, Turkey: A cross-sectional study. *Geriatrics ve Gerontology International*, 20(1), 66-71. doi: 10.1111/ggi.13819.

- Hamby, S., ve Jackson, A. (2010). Size does matter: The effects of gender on perceptions of dating violence. *Sex Roles*, 63(5–6), 324–331. doi: 10.1007/s11199-01
- Hammock, G. S., Richardson, D. S., Williams, C., ve Janit, A. S. (2015). Perceptions of psychological and physical aggression between heterosexual partners. *Journal of Family Violence*, 30(1), 13–26. doi:10.1007/s10896-014-9645-y
- Haskan-Avcı, Ö. (Ed.). (2020). *Toplumsal cinsiyet: Psikolojik danışma ve rehberlikte güncel konular*. Nobel, Ankara.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. The Guilford Press.
- International Rescue Committee. (2014). *Transforming gender biases to reduce violence against women research brief*. Erişim adresi: <https://gbvresponders.org/wp-content/uploads/2014/07/Mens-Engagement-Research-Brief-Jan-2014-Final-2.pdf>
- Jakupcak, M. (2003). Masculine gender role stress and men's fear of emotions as predictors of self-reported aggression and violence. *Violence and Victims*, 18(5), 533-541. doi: 10.1891/vivi.2003.18.5.533
- Jurik, N. C., ve Siemsen, C. (2009). "Doing gender" as canon or agenda: A symposium on west and zimmerman. *Gender ve Society*, 23(1), 72-75. doi: 10.1177/0891243208326677
- Karakurt, G. (2001). *Impact of adult attachment styles on romantic jealousy*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kasian, M., ve Painter, S. L. (1992). Frequency and severity of psychological abuse in a dating population. *Journal of Interpersonal Violence*, 7(3), 350–364. doi: 10.1177/088626092007003005
- Kaura, S. A., ve Lohman, B. J. (2007). Dating violence victimization, relationship satisfaction, mental health problems, and acceptability of violence: A comparison of men and women. *Journal of Family Violence*, 22(6), 367–381. doi: 10.1007/s10896-007-90920
- Kocacık, F., Kutlar, A., ve Erselcan, F. (2007). Domestic violence against women: A field study in Turkey. *The Social Science Journal*, 44(4), 698-7. doi: 10.1016/j.soscij.2007.10.016
- Krantz, G., ve Garcia-Moreno, C. (2005). Violence against women. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 59(10), 818. doi: 10.1136/jech.2004.022756
- Lang, J., Greig, A. ve Connell, R. (2008). *The role of men and boys in achieving gender equality, "Women 2000 and beyond" series*. New York: United Nations Division for the Advancement of Women/ Department of Economic and Social Affairs. Erişim adresi: <https://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf>
- Lorber, J. (1994). "Night to his day": The social construction of gender. *Paradoxes of Gender*, 1, 1-8.

- Masci, B. S. F., ve Sanderson, S. (2017). Perceptions of psychological abuse versus physical abuse and their relationship with mental health outcomes. *Violence and Victims*, 32(2), 362-376. doi:10.1891/0886-6708.VV-D-15-00180
- Meekers, D., Pallin, S. C., ve Hutchinson, P. (2013). Intimate partner violence and mental health in Bolivia. *BMC Women's Health*, 13(1). doi:10.1186/1472-6874-13-28
- Moore, T. M., ve Stuart, G. L. (2004). Effects of masculine gender role stress on men's cognitive, affective, physiological, and aggressive responses to intimate conflict situations. *Psychology of Men ve Masculinity*, 5(2), 132.
- Moore, T. M., Stuart, G. L., McNulty, J. K., Addis, M. E., Cordova, J. V., ve Temple, J. R. (2010). Domains of masculine gender role stress and intimate partner violence in a clinical sample of violent men. *Psychology of Violence*, 1, 68-75. doi: 10.1037/2152-0828.1.S.68
- Murphy, C. M., ve Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims*, 14(1), 39-53. doi: 10.1891/0886-6708.14.1.39
- Özkan, T., Lajunen, T. Masculinity, Femininity, and the Bem Sex Role Inventory in Turkey. *Sex Roles* 52, 103–110 (2005). doi: 10.1007/s11199-005-1197-4
- Öztemur, G. ve Toplu-Demirtaş, E. (2022). Are the paths to victim-blaming paved with hostile sexism, honor system justification and fragile masculinity? Evidence from men in Turkey. *Sexuality ve Culture*, 28, 268-186. doi: 10.1007/s12119-023-10109-8
- Öztürk, N., Karabulut, M., ve Sertoğlu, E. (2017). *Gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak: eğitimciler ve danışmanlar için el kitabı*. Erişim adresi: https://cinselsiddetlemucadele.org/wpcontent/uploads/2018/06/NVNY_gencler_kitap_web.pdf
- Pico-Alfonso, M. A. (2005). Psychological partner violence: The major predictor of posttraumatic stress disorders in abused women. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 29, 181–193. doi:10.1016/j.neubiorev.2004.08.010.
- Pico-Alfonso, M. A., Garcia-Linares, M. I., Celda-Navarro, N., Blasco-Ros, C., Echeburúa, E., ve Martinez, M. (2006). The impact of physical, psychological, and sexual intimate male partner violence on women's mental health: depressive symptoms, posttraumatic stress disorder, state anxiety, and suicide. *Journal of Women's Health*, 15(5), 599-611. doi: 10.1089/jwh.2006.15.599
- Pines, A. M. (2016). *Romantic jealousy: Causes, symptoms, cures*. Routledge.
- Pfeiffer, S. M., ve Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 181-196. doi: 10.1177/026540758900600203
- Puente, S., ve Cohen, D. (2003). Jealousy and the meaning (or nonmeaning) of violence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(4), 449-460. doi: 10.1177/0146167202250912

- Preacher, K. J., ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891. doi: 10.3758/BRM.40.3.879
- Ridgeway, C. L., ve Correll, S. J. (2004). Unpacking the gender system: A theoretical perspective on gender beliefs and social relations. *Gender ve Society*, 18(4), 510-531. doi: 10.1177/08912432042652
- Rodríguez-Espartal, N. (2019): Culture of honor, jealousy and distorted thoughts of men imprisoned for violence against women, *Journal of Prevention ve Intervention in the Community*, doi: 10.1080/10852352.2019.1664715
- Romito, P., Molzan Turan, J., ve De Marchi, M. (2005). The impact of current and past interpersonal violence on women's mental health. *Social Science ve Medicine*, 60(8), 1717-1727. doi: 10.1016/j.socscimed.2004.08.026
- Rosenkrantz, P., Vogel, S., Bee, H., Broverman, I., ve Broverman, D. M. (1968). Sex-role stereotypes and self-concepts in college students. *Journal of Consulting and Clinical psychology*, 32(3), 287. doi: 10.1037/h0025909
- Ruiz-Pérez, I., ve Plazaola-Castaño, J. (2005). Intimate partner violence and mental health consequences in women attending family practice in Spain. *Psychosomatic Medicine*, 67(5), 791-797. doi: 10.1097/01.psy.0000181269.11979.cd
- Sakallı, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1-20. Erişim adresi: [tps://hdl.handle.net/11511/85795](https://hdl.handle.net/11511/85795).
- Sakallı Uğurlu N., Türkoğlu B., Kuzlak A., Gupta A. (2021). Stereotypes of single and married women and men in Turkish culture. *Current Psychology*, 40, 213-225. doi: 1007/s12144-018-9920-9
- Sakallı, N., ve Türkoğlu, B. (2019). To be or not to be "man": masculinity/manhood studies from social psychological perspective. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 77-79. doi:10.31828/tpy1301996120190516m000014
- Saltzman, L.E., Fanslow, J.L., McMahon, P.M., ve Shelley, G.A. (1999). *Intimate partner violence surveillance: uniform definitions and recommended data elements, version 1.0*. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.
- Sesar, K., Pavela, I., Simic, N., Barisic, M. ve Banai, B. (2012). The relation of jealousy and various forms of violent behavior in the relationships of adolescent. *Paediatrics Today*, 8(2), 133-146.
- Stoller, R., J. (1994). Sex and gender: *The development of masculinty and femininity* (1.Baskı). Routledge.
- Sünetçi, B., Ayfer, Say, A., Gümüštepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç., ve Yalçın, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları üzerine bir araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 56-8

- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Taft, C. T., O'Farrell, T. J., Torres, S. E., Panuzio, J., Monson, C. M., Murphy, M., ve Murphy, C. M. (2006). Examining the correlates of psychological aggression among a community sample of couples. *Journal of Family Psychology*, 20(4), 581–588. doi: 10.1037/0893-3200.20.4.581
- Tiwari, A., Chan, K., Fong, D., Leung, W., Brownridge, D., Lam, H., Wong, B., Lam, C., Chau, F., Chan, A., Cheung, K. ve Ho, P. (2008), The impact of psychological abuse by an intimate partner on the mental health of pregnant women. *BJOG: An International Journal of Obstetrics ve Gynaecology*, 115: 377-384. doi: 10.1111/j.1471-0528.2007.01593.x
- Tekkas-Kerman, K. ve Betrus, P. (2019). What makes a man a “real man”? Perspectives regarding masculinities and gender roles among young men in Turkey, *Asian Journal of Women's Studies*, 25: 4, 491-514, doi: 10.1080/12259276.2019.1682268
- Temple, J. R., Choi, H. J., Elmquist, J., Hecht, M., Miller-Day, M., Stuart, G. L., Brem, M., ve Wolford-Clevenger, C. (2016). Psychological abuse, mental health, and acceptance of dating violence among adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 59(2), 197-202. doi: 10.1016/j.jadohealth.2016.03.034
- Toplu-Demirtaş, E. (2015). *Psychological aggression perpetration among dating college students: the interplay of societal, parental and personal factors* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Toplu-Demirtaş, E., ve Fincham, F. D. (2022). I don't have power, and I want more: psychological, physical, and sexual dating violence perpetration among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(13-14), NP11490-NP11519. doi: 10.1177/0886260520951319
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., ve Fincham, F. D. (2017). Intimate partner violence in Turkey: The Turkish intimate partner violence attitude scale revised. *Journal of Family Violence*, 32, 349-356. doi: 10.1007/s10896-016-9852-9
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu Sümer, Z., ve Murphy, C. M. (2018). Turkish version of the Multidimensional Measure of Emotional Abuse (MMEA-TR): Preliminary psychometrics in college students. *Violence and Victims*, 33(2), 275-295. doi: 10.1891/0886-6708.VV-D-16- 00087
- Toplu-Demirtaş, E., ve Sümer, Z. (2016). Güvensiz bağlanma ile psikolojik flört şiddeti uygulama arasındaki ilişki doyumunun aracı rolü. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Erişim adresi: <https://hdl.handle.net/11511/81>
- Toplu-Demirtaş, E. ve Sümer, Z. H. (2022). Psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddetini ölçmek: beliren yetişkinlerin flört şiddeti yaşantıları. *Humanistic Perspective*, 4(2), 408-432. doi: 10.47793/hp.107945.
- Toplu-Demirtaş, E., Öztemür, G., ve Fincham, F. D. (2022). Perceptions of dating violence: assessment and antecedents. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), NP48-NP75. doi: 10.1177/0886260520914558

- Türkoğlu, B. (2013). *Violence as a way of reconstructing manhood: The role of threatend manhood and masculine ideology on violence against woman*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Türkoğlu, B. (2019). *Precarious manhood in Turkey: Earned, lost, and threatened status of manhood*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Vandello, J. A., Bosson, J. K., Cohen, D., Burnaford, R. M., ve Weaver, J. R. (2008). Precarious manhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(6), 1325–1339. doi:10.1037/a0012453
- Vandello, J. A., Cohen, D., Grandon, R., ve Franiuk, R. (2009). Stand by your man: Indirect prescriptions for honorable violence and feminine loyalty in Canada, Chile, and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(1), 81-104. doi: 10.1177/0022022108326194
- Vandello, J. A. ve Bosson, J. K. (2013). Hard won and easily lost: A review and synthesis of theory and research on precarious manhood. *Psychology of Men ve Masculinity*, 14(2), 101-113. doi:10.1037/ a0029826
- Wekerle, C., ve Wolfe, D. A. (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19(4), 435-456. doi: 10.1016/S0272- 7358(98)00091-9
- Williams, J. E. ve Benetts, S. M. (1975). The definition of sex stereotypes via the adjective checklist. *Sex Roles*, 1, 327-337. doi 0.1177/0886260520908025
- Wilson, J. M., ve Smirles, K. (2022). College students' perceptions of intimate partner violence: The effects of type of abuse and perpetrator gender. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), 172-194. doi: 0.1177/0886260520908025
- White, G. L. (1981). A model of romantic jealousy. *Motivation and Emotion*, 5, 295-310. doi:10.1007/BF00992549

EKLER

A. Demografik Form

1. Yaşınız nedir?

.....

2. Cinsiyetiniz nedir?

- Kadın
- Erkek
- Intersex
- Cinsiyetsiz/queer/akışkan vb.
- Cinsiyetimi kendim tanımlamak istiyorum.

3. Cinsel yöneliminiz nedir?

- Heteroseksüel (Karşı cinse çekim duyuyorum.)
- Gey (Erkeğim, erkeklere çekim duyuyorum.)
- Lezbiyen (Kadınım, kadınlara çekim duyuyorum.)
- Biseksüel (Kadınlara da erkeklere de çekim duyuyorum.)
- Bu soruyu yanıtlamak istemiyorum.
- Cinsel yönelimimi kendim tanımlamak istiyorum.

4. Çalışma durumunuz?

- Çalışmıyorum
- Çalışmıyorum, öğrenciyim.
- Çalışıyorum
- Çalışıyorum, öğrenciyim.
- Diğer

5. Eğitim durumunuz?

- İlkokul mezunu
- Ortaokul mezunu
- Lise mezunu
- Lise mezunu ve şu anda üniversite öğrencisi
- Üniversite mezunu

6. Medeni durumunuz?

- Şu anda bir romantik ilişkim var ve evliyim.
- Şu anda bir romantik ilişkim var ve nişanlıyım.
- Şu anda bir romantik ilişkim var, flört ediyorum.
- Şu anda bir romantik ilişkim yok ama daha önce bir romantik ilişkim olmuştu.
- Şimdiye kadar hiç romantik ilişkim olmadı.
- İlişki durumum yukarıdakilerden daha karmaşık.

7. İlişkiniz varsa süresi?

.....

8. İlişkiniz varsa partnerinizle birlikte yaşama durumu?

- Evet
- Hayır

B. Kırılğan Erkeklik Ölçeği (KEÖ)

Aşağıda yaşantınız boyunca kendinizi içinde bulabileceğiniz bazı durumlar sıralanmıştır. Bu durumlar tarafınızdan yaşanmış veya yaşanmamış olabilir. Lütfen belirtilen durumların size ne ölçüde rahatsızlık verebileceğini düşünüp, 1'den 7'ye kadar verilmiş ölçekte her bir madde için size uygun numarayı işaretleyiniz.

	Hiç rahatsız hissetmem	Biraz rahatsız hissedirim	Rahatsız hissetmem	Emin değilim	Rahatsız hissedirim	Biraz rahatsız hissedirim	Çok rahatsız hissedirim
1. İşsiz olmak	1	2	3	4	5	6	7
2. Eşinizin/ sevgilinizin sözünüzü dinlememesi	1	2	3	4	5	6	7
3. Eşinizin/ sevgilinizin size saygı göstermemesi	1	2	3	4	5	6	7
4. Eşinizin/ sevgilinizin sizden daha iyi bir statüde çalışıyor olması	1	2	3	4	5	6	7
5. Eşinizin/ sevgilinizin tanımadığımız kişilerle beraber dışarıda olması	1	2	3	4	5	6	7
6. Sevdiklerinize laf eden birisiyle kavgaya girememek	1	2	3	4	5	6	7
7. Eşinizin/ sevgilinizin dışarıdayken çok sarhoş olması	1	2	3	4	5	6	7
8. Başkalarının yanında sevecen duygularınızı açıkça göstermek	1	2	3	4	5	6	7
9. Eşinizin/sevgilinizin aldığı kararlardan size bahsetmemesi	1	2	3	4	5	6	7
10. Eşinizin/sevgilinizin, çalışmıyor oluşunuzu sıklıkla gündeme getirmesi	1	2	3	4	5	6	7
11. Eşinizin/sevgilinizin geç saatte yalnız başına dışarıda olması	1	2	3	4	5	6	7
12. Annenizden veya babanızdan para alıyor olmak	1	2	3	4	5	6	7
13. Eşinizin/sevgilinizin verdiği kararlara uymaması	1	2	3	4	5	6	7
14. Eşinizin/sevgilinizin sizden daha eğitimli olması	1	2	3	4	5	6	7
15. Eşinizin/sevgilinizin eve geç saatte dönmesi	1	2	3	4	5	6	7
16. Siz çalışmıyorken eşinizin çalışması	1	2	3	4	5	6	7
17. Eşinizden ve çocuklarınızdan saygı görmemek	1	2	3	4	5	6	7
18. Eşinizin/sevgilinizin dikkat çekecek şekilde giyinmesi	1	2	3	4	5	6	7
19. Çocuklarınıza başkalarının yanında ilgi göstermek	1	2	3	4	5	6	7

20.	Eşinizi/sevgilinizi tanımadığınız bir adamın eve bırakması	1	2	3	4	5	6	7
21.	Bir konuda başarısız olunca yardım istemek	1	2	3	4	5	6	7
22.	Yakın çevrenizden bir kadının sizden daha zeki olduğunu göstermesi	1	2	3	4	5	6	7
23.	Eşinizin/sevgilinizin kararlarınıza saygı duymaması	1	2	3	4	5	6	7
24.	Eşinizin geliri yeterli olduğu için çalışmamak	1	2	3	4	5	6	7
25.	İş yerinde, bir kadının sizden daha başarılı olması	1	2	3	4	5	6	7
26.	Maddi imkânınız yeterli olduğu için çalışmamak	1	2	3	4	5	6	7
27.	Eşinizin/sevgilinizin tek başına karar alması	1	2	3	4	5	6	7
28.	Hesabı eşinizin/sevgilinizin ödemesi	1	2	3	4	5	6	7
29.	Evliyken işsiz kalmak	1	2	3	4	5	6	7
30.	Eşinizin/sevgilinizin haber vermeden eğlenmeye gitmesi	1	2	3	4	5	6	7
31.	Sizden daha başarılı biriyle beraber olmak	1	2	3	4	5	6	7
32.	Çalışmıyorken evlenmiş olmak	1	2	3	4	5	6	7
33.	Karşı cinsten birinin durumu kontrol altına almasına izin vermek	1	2	3	4	5	6	7
34.	Başkalarının yanında eşinize/sevgilinize fazla ilgi göstermek	1	2	3	4	5	6	7
35.	Dikiş dikmek	1	2	3	4	5	6	7
36.	Eve sizden sonra gelen eşinize yemeği hazırlamak	1	2	3	4	5	6	7
37.	Oyunda bir kadına mağlup olmak	1	2	3	4	5	6	7
38.	Başkalarının yanında kahkahalarla gülmek	1	2	3	4	5	6	7
39.	Eşinizin/sevgilinizin sizden fazla kazanıyor olması	1	2	3	4	5	6	7
40.	Bir şeylerden korktuğunuzu dile getirmek durumunda kalmak	1	2	3	4	5	6	7
41.	Eşinizin/sevgilinizin, tanımadığınız bir erkek arkadaşıyla sohbet etmesi	1	2	3	4	5	6	7
42.	Düzenli bir kazancınızın olmaması	1	2	3	4	5	6	7
43.	Eşinizin/sevgilinizin başkalarının yanında size fazla ilgi göstermesi	1	2	3	4	5	6	7
44.	Ailenizi geçindirmek için eşinizin de çalışmasına ihtiyaç duymak	1	2	3	4	5	6	7
45.	Eşiniz çalışırken çocuklara bakmak	1	2	3	4	5	6	7

C. Flört Şiddetine Yönelik Algı Ölçeği (FŞYAÖ)

Aşağıda kadın ve erkek ilişkisine dair bir senaryo ve bunu takip eden birtakım ifadeler verilmiştir. Lütfen öncelikle senaryoyu okuyunuz ve sonrasında HER BİR İFADEYE ne ölçüde katıldığınızı aşağıdaki ölçek derecelendirmesini kullanarak belirtiniz.

1	2	3	4	5	6
Kesinlikle <u>Katılmıyorum</u>	Büyük ölçüde <u>Katılmıyorum</u>	Biraz <u>Katılmıyorum</u>	Biraz Katılıyorum	Büyük ölçüde Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

Senaryo –Cinsel Şiddet

Pınar ve Hakan üniversitede tanışmış iki öğrencidir. Yaklaşık bir yıldır sevgili olan çift üniversite sonrası için evlilik planları yapmaya başlamıştır. Bir gün Pınar ve Hakan, ortak bir arkadaşları tarafından bir partiye davet edilirler.

Birlikte katıldıkları partide içerler, eğlenirler ve sonrasında her zamanki gibi geceyi Hakan'ın evinde geçirmeye karar verirler. Eve vardıklarında Hakan Pınar ile sevişmek ister ancak Pınar biraz sarhoş olduğunu, başının döndüğünü ve yorgun olduğunu söyleyip Hakan'ın isteğini reddeder. Hakan, ısrarcı davranmaya devam ettiği halde Pınar sevişmeyi kabul etmez. Bunun üzerine Hakan, Pınar'ı yatağa itip onu öpmeye başlar. Pınar direndikçe Hakan daha da ısrarcı davranır. Pınar durmasını istediği halde Hakan Pınar'ı onu sevişmeye zorlamaya devam eder

	Kesinlikle	Büyük ölçüde	Biraz	Biraz	Büyük ölçüde	Kesinlikle
1. Hakan'ın bu şekilde sert davranmaya hakkı vardı. *	1	2	3	4	5	6
2. Pınar'ın davranışında yanlış bir şey yoktu. *	1	2	3	4	5	6
3. Pınar'ın bu olayda biraz hatası vardı. *	1	2	3	4	5	6
4. Bu olaydan Hakan sorumludur. *	1	2	3	4	5	6
5. Bu olayı Pınar kışkırttı. *	1	2	3	4	5	6
6. Hakan olanlardan dolayı kendisini suçlamalıdır. *	1	2	3	4	5	6
7. Pınar öyle <u>davranmamalıydı.</u> *	1	2	3	4	5	6
8. Hakan öyle davranmak <u>istememişti.</u> *	1	2	3	4	5	6
9. Bu olayın yaşanmasında biraz da Pınar'ın sorumluluğu vardı. *	1	2	3	4	5	6
10. Pınar'ın davranışlarını hizaya sokmak için Hakan'ın böyle davranması uygundu*.	1	2	3	4	5	6
11. Hakan'ın bu şekilde davranmaya hakkı vardı ancak bu kadar sert (bir şekilde) <u>değil.</u> *	1	2	3	4	5	6
12. Hakan öfkelenmekte haklıydı. *	1	2	3	4	5	6
13. Hakan'ın davranışlarından dolayı Pınar suçlanmalıdır. *	1	2	3	4	5	6

14. Pınar'da kalıcı fiziksel bir hasar bırakmadığı sürece böyle davranmak Hakan'ın hakkıdır. *	1	2	3	4	5	6
15. Pınar kötü bir şekilde davrandığı için suçlanmalıdır. *						

Senaryo – Psikolojik Şiddet

Pınar ve Hakan üniversitede tanışmış iki öğrencidir. Yaklaşık bir yıldır sevgili olan çift üniversite sonrası için evlilik planları yapmaya başlamıştır. Bir gün Pınar ve Hakan, ortak bir arkadaşları tarafından bir partiye davet edilirler.

Partinin başında Hakan, Pınar'ın açık (dekolte) elbisesini diğer kadınların elbiseleriyle karşılaştırır ve Pınar'ın görüntüsünü eleştirir. Pınar, neden özellikle o elbiseyi giydiğini açıklamaya çalıştığı halde Hakan onu dinlemez ve Pınar'ı diğer insanların önünde küçük düşürmeye devam eder. Hakan'ın taktığı lakaplar ve söylediği kötü sözler Pınar'ı oldukça üzer ve utandırır. Pınar sıkıntısını Hakan'la paylaşmak ister fakat Hakan dışarı çıkıp konuşmayı reddeder. Pınar'a mantıksız ve haksız olduğunu söyleyen Hakan, Pınar'ı partiyi mahvetmekle suçlar ve gecenin geri kalanında ona ilgi göstermez.

D. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ)

Aşağıdaki ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu aşağıdaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Lütfen maddeleri okurken” harfinin yerine romantik ilişkide bulunduğunuz kişinin adını koyunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Sevinirim

Üzülürüm

1. X size karşı cinsten bir başkasının ne kadar iyi görüldüğü hakkında yorum yapıyorsa.	1	2	3	4	5	6	7
2. X karşı cinsten birisiyle konuşmak için aşırı ilgi ve heyecan gösterirse.	1	2	3	4	5	6	7
3. X karşı cinsten birisine sıcak bir tavırla gülümserse.	1	2	3	4	5	6	7
4. X karşı cinsten birisiyle flört ederse.	1	2	3	4	5	6	7
5. Karşı cinsten birisi X’le çıkarsa.	1	2	3	4	5	6	7
6. X karşı cinsten birisini kucaklar ve öperse.	1	2	3	4	5	6	7
7. X karşı cinsten biriyle çok yakın çalışırsa.	1	2	3	4	5	6	7

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni tanımlamıyor

Beni tanımlıyor

8. X’in çekmecelerini, el çantasını ve ceplerini kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6	7
9. X’i hiç beklemediği zamanlarda orada olup olmadığını anlamak için ararım.	1	2	3	4	5	6	7
10. X’e geçmişteki ve bugünkü romantik ilişkileri hakkında sorular sorarım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Eğer X karşı cinsten birisine ilgi gösterirse onun hakkında kötü şeyler söylerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. X’i telefon konuşmaları hakkında sorgularım.	1	2	3	4	5	6	7
13. X’e nerede olduğu konusunda sorular sorarım.	1	2	3	4	5	6	7
14. X’i ne zaman karşı cinsten biriyle konuşurken Görsem araya girerim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Sadece yanında kim olduğunu görmek için X’e sürpriz Ziyaretler yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
16. X’in karşı cinsten birisiyle gizlice görüştüğünden şüphe ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
17. Karşı cinsten birisinin X’in peşinden koşuyor olmasından kaygı duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
18. X’in başka birisinden etkilenmiş olmasından şüpheleniyorum.	1	2	3	4	5	6	7
19. X’in benim arkamdan karşı cinsten bir başkasıyla fiziksel yakınlık kurmuş olmasından kuşkulaniyorum.	1	2	3	4	5	6	7
20. Karşı cinsten bazı insanların X’e romantik ilgi duyuyor Olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
21. X’in gizlice karşı cinsten birisiyle romantik yakınlık kurmakta olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
22. Karşı cinsten birisinin X’i ayarttığından endişe ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
23. X’in karşı cins aşırı tutkun olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7

E. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu (ÇBDİÖ-KF)

Aşağıda, partnerinizle ilişkinizdeki son altı ayı düşünerek yanıtlamanız istenen maddeler verilmiştir. Şu anda bir partneriniz yoksa bu maddeleri bir önceki ilişkinizi düşünerek yanıtlayabilirsiniz. Her bir madde için iki yanıt vermeniz gerekmektedir. “Siz” yazan satırda, belirtilen davranışı sizin ne sıklıkta yaptığınızı gösteren rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. “Partneriniz” yazan satırda ise belirtilen davranışı, partnerinizin ne sıklıkta yaptığını gösteren rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. Eğer siz ya da partneriniz bu davranışlardan birini son altı ay içinde göstermediyseniz ama daha önceden yaptıysanız 7’yi işaretleyiniz.

- (1) Bir kere (4) 6-10 kere (7) Son altı ayda olmadı ama daha önce oldu
(2) İki kere (5) 11-20 kere (0) Hiçbir zaman olmadı
(3) 3-5 kere (6) 20 kereden fazla

	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20	20 + kere	Son 6 ayda	Hiç
1. Partnerimin bazı arkadaşları veya aile üyeleriyle görüşmesini engellemeye çalıştım.	1	2	3	4	5	6	7	0
2. Partnerime, bana haber vermeden bir yere gittiği için kızdım.	1	2	3	4	5	6	7	0
3. Partnerimi birlikte yeterince vakit geçiremediğimiz için suçlu hissettirmeye çalıştım.	1	2	3	4	5	6	7	0
4. Partnerimin nerede veya kimlerle birlikte olduğunu arkadaşlarına veya akrabalarına sorarak kontrol ettim.	1	2	3	4	5	6	7	0
5. Partnerimin aptal olduğunu söyledim ya da ima ettim.	1	2	3	4	5	6	7	0
6. Partnerime onun değersiz olduğunu söyledim.	1	2	3	4	5	6	7	0
7. Partnerime zavallı, başarısız ya da benzeri bir ifade ile hitap ettim.	1	2	3	4	5	6	7	0
8. Partnerimi diğer insanların önünde küçük düşürdüm.	1	2	3	4	5	6	7	0
9. Konuşamayacak ya da konuşmayı istemeyecek kadar sınırlandım.	1	2	3	4	5	6	7	0
10. Kızdığımda partnerime soğuk ya da mesafeli davrandım.	1	2	3	4	5	6	7	0
11. Partnerim için önemli olan bir sorunun varlığını reddettim.	1	2	3	4	5	6	7	0
12. Bir konu hakkında konuşmayı reddettim ya da surat astım/küstüm.	1	2	3	4	5	6	7	0
13. Partnerimi korkutacak kadar öfkelendim.	1	2	3	4	5	6	7	0
14. Partnerimi vurmakla/dövmekle tehdit ettim.	1	2	3	4	5	6	7	0

15. Partnerimin önünde bir şeyler fırlattım, bir şeyleri kırıp döktüm, tekmeledim ya da bir şeye vurdum.	1	2	3	4	5	6	7	0
16. Bir çatışma ya da anlaşmazlık anında partnerimin tepesinde dikildim veya etrafında dolanıp durdum.	1	2	3	4	5	6	7	0

